b/akış

SAYI 2
KASIM
2026

Söz bizde,
akış sende!

Haber • Köşe Yazısı • Röportaj • Kitap Önerisi

TÜRKİYE
GENÇLİK KULÜPLERİ
KONFEDERASYONU

Sunuş

Sevgili Gençler, Kıymetli Okurlar,

Gençliğin sözüne, fikrine ve üretme iradesine duyduğumuz güvenle çıktığımız yayın yolculuğunda, b/akış'ın ikinci sayısını sizlerle buluşturmanın mutluluğunu yaşıyoruz. Her sayımızda gençlerimizin farklı alanlardaki birikimlerine yer açmayı, düşüncelerini paylaşabilecekleri ve birbirlerinden öğrenebilecekleri bir zemin oluşturmayı amaçlıyoruz.

Bu sayımızda, bilime adanmış bir ömrün gençlerimize verdiği ilhamı özellikle paylaşmak istedik. Nobel Kimya Ödülü sahibi kıymetli bilim insanımız Prof. Dr. Aziz Sancar'ı, Bahçeşehir Üniversitesi ile birlikte düzenlediğimiz "Bir Bilim İdeali: Aziz Sancar" programında gençlerimizle buluşturduk. Aziz Hocamızı ve değerli eşi Gwen Sancar Hanımefendi'yi genel merkezimizde ağırlamanın da onurunu yaşadık.

Mardin'in Savur ilçesinden dünyanın saygın bilim kürsülerine uzanan Aziz Sancar'ın hayatı; merakın, sabrın ve disiplinli çalışmanın insana açabileceği ufku gösteriyor. Onun bilimsel başarıları, bu topraklarda yetişen gençlerimizin kendilerine güvenmeleri ve büyük hedefler için emek vermeleri bakımından çok kıymetli bir örnektir. Ülkesine duyduğu bağlılık ve gençlere sunduğu destek ise bu başarıya ayrı bir anlam kazandırmaktadır.

Aziz Hocamızın dünyanın farklı merkezlerinde bilgi ve deneyim kazanarak Türkiye'ye katkı sunma yönündeki tavsiyesini, gençlerimize karşı sorumluluğumuzun da bir ifadesi olarak görüyoruz. Türkiye Gençlik Kulüpleri Konfederasyonu olarak görevimiz; gençlerimizin araştırma heyecanını desteklemek, yeteneklerini geliştirebilecekleri imkânları çoğaltmak ve onları tecrübesiyle yol gösterecek isimlerle buluşturmaktır. İnanıyoruz ki ülkemizin geleceği, bilgisini emekle derinleştiren ve birikimini milletinin yararına değerlendiren gençlerimizin gayretiyle şekillenecektir.

Elinizdeki sayı, bu anlayışın farklı alanlardaki yansımalarını bir araya getiriyor. Geleceğin mesleklerinden kuşaklar arası dayanışmaya, kadın haklarından sağlıklı yaşama, kültür ve sanattan edebiyata uzanan içeriklerimizle gençlerimizin hem kendi hayatlarına hem de içinde yaşadıkları topluma dair düşünmelerine katkı sunmayı hedefliyoruz. Millî birlik ve kardeşliğimizi güçlendirme irademizi de gençliğin ortak geleceğine duyduğumuz inançla ele alıyoruz.

b/akış'ın her sayfasında gençlerimizin emeği, merakı ve söyleyecek sözü var. Bu emeğin yeni araştırmalara, verimli tartışmalara ve kalıcı dostluklara vesile olmasını diliyorum.

Bilime katkıları ve gençlerimize verdiği ilham için Aziz Hocamıza; dergimizin hazırlanmasında emeği geçen yazarlarımıza, yayın ekibimize ve katkı sunan herkese teşekkür ediyor, sizleri ikinci sayımızla baş başa bırakıyorum.

Doç. Dr. Bilal Okudan
Türkiye Gençlik Kulüpleri Konfederasyonu
Genel Başkanı

TÜRKİYE
GENÇLİK KULÜPLERİ
KONFEDERASYONU

Bu Sayıda Neler Var?

b/akış
SAYI 2 | KASIM 2026

4 HABER

10 ÖZEL RÖPORTAJ
Prof. Dr. Fatma ARPACİ

13 KURUMSAL GÖRÜŞ

14 KÖŞE YAZISI
Kadın Hakları: Onurun ve Adaletin Ortak Yürüyüşü

16 KÖŞE YAZISI
Uykudan Çaldığın Saatler, İştahına mı Ekleniyor?

20 KÖŞE YAZISI
İnovasyon ve Girişimciliğin Yeni Rotası: İkili Kullanım Dinamikleri (Dual-Use)

22 DENEME
Yok Mu İnce Belli Bardakta Çay İçmek İsteyen?

24 DENEME
Sanatın Evrensel Dili

26 DENEME
GENÇLİK 2.0: Türkiye'de Genç Olmak: Beta Sürüm mü, Güncel Versiyonu Yazmak mı?

28 DENEME
Mandrake

30 BİR YAZAR BİR KİTAP
Bülent Akyürek Kimdir?

Prof. Dr. Aziz Sancar'dan Gençlere Çağrı: Dünyada Öğrenin, Türkiye İçin Üretin

Türkiye Gençlik Kulüpleri Konfederasyonu ile Bahçeşehir Üniversitesi iş birliğinde düzenlenen "Bir Bilim İdeali: Aziz Sancar" programında, Nobel Kimya Ödülü sahibi Prof. Dr. Aziz Sancar öğrencilerle bir araya geldi.

Öğrenciler ve akademisyenlerin yoğun ilgi gösterdiği programda Sancar, bilimsel çalışmalarını ve akademik yolculuğunu anlatarak gençlerin sorularını cevapladı.

Programa Sancar'ın eşi Prof. Dr. Gwen Boles Sancar, Bahçeşehir Üniversitesi Mütevelli Heyeti Başkanı Enver Yücel, Rektör Prof. Dr. Esra Hatipoğlu, Türkiye Gençlik Kulüpleri Konfederasyonu Genel Başkanı Doç. Dr. Bilal Okudan ve konfederasyon yöneticileri katıldı.

"GENÇLERİMİZE BÜYÜK HEDEFLER KURMA CESARETİ VERDİNİZ"

Programda konuşan Okudan, Sancar'ın Mardin'in Savur ilçesinden dünyanın saygın bilim kürsülerine uzanan hayatının, çalışmanın ve azmin değerini ortaya koyduğunu söyledi.

Sancar'ın bilimsel başarılarıyla Türk gençliğinin özgüvenini güçlendirdiğini belirten Okudan, şunları kaydetti:

"DNA onarım mekanizmalarını aydınlatan keşiflerinizin yanında, Türk gençliğinin kendine duyduğu güveni de güçlendirdiniz. Başarı hikâyenizle, bu topraklarda yetişen bir gencin emek ve kararlılıkla bilimin en yüksek kürsülerine ulaşabileceğini gösterdiniz. Gençlerimize büyük hedefler kurma cesareti verdiniz."

Sancar'ın Nobel madalyasını ve sertifikasını Anıtkabir'e emanet etmesine de değinen Okudan, bunu ülkesine ve aldığı eğitime duyduğu vefanın bir göstergesi olarak değerlendirdi.

Okudan, Aziz Sancar ve eşi Gwen Sancar'ın kurdukları Türk Evi aracılığıyla öğrencilere ve araştırmacılara destek olduklarını hatırlatarak, "Bilime katkılarınız, ülkemize yaşattığınız gurur ve gençlerimize kazandırdığınız özgüven için sizlere şükranlarımı sunuyorum." ifadelerini kullandı.

SANCAR'DAN GENÇLERE TÜRKİYE'YE KATKI SUNMA TAVSİYESİ

Prof. Dr. Aziz Sancar ise başarıya ulaşmak için çok çalışmak ve karşılaşılan güçlükler karşısında kararlı olmak gerektiğini vurguladı.

Nobel Ödülü'nü aldıktan sonra da bilimsel çalışmalarını sürdürdüğünü anlatan Sancar, araştırmalarından örnekler paylaştı. Gençlere yurt dışında bilimsel deneyim kazanmalarını tavsiye eden Sancar, edindikleri bilgi ve birikimle Türkiye'ye katkı sunmalarının önemine işaret etti.

Bahçeşehir Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Esra Hatipoğlu da Sancar'ın dünya bilimine kalıcı katkılar sunduğunu belirterek, bu buluşmanın gençlerin bilimsel merakını ve araştırma azmini güçlendirmesini temenni etti. Hatipoğlu, programın düzenlenmesinde emeği geçen Türkiye Gençlik Kulüpleri Konfederasyonuna ve üniversite ekibine teşekkür etti.

Program, Sancar'a plaket takdimiyle sona erdi.

Türkiye Gençlik Kulüpleri Konfederasyonu olarak kıymetli bilim insanımız Prof. Dr. Aziz Sancar'ı ve değerli eşi, bilim insanı Gwen Sancar Hanımefendi'yi genel merkezimizde ağırlamaktan büyük onur duyduk.

Azmi, çalışkanlığı ve memleketine bağlılığıyla gençlerimize örnek olan Aziz Hocamızın başarılarla dolu hayatı, bilimin peşinden yürüyen her gencimiz için ilham kaynağıdır.

Nazik ziyaretleri ve samimi sohbetleri için Aziz Hocamıza ve kıymetli eşi Gwen Sancar Hanımefendi'ye teşekkür ediyoruz.

“Biz Bu Kardeşliğin Harcını Üniversitelerde Yıllar Önce Kardık”

Türkiye Gençlik Kulüpleri Konfederasyonu Genel Başkanı Doç. Dr. Bilal Okudan ile Terörsüz Türkiye Sürecini, Gençliğin Saha Gücünü ve Gelecek Vizyonunu Konuştuk

Türkiye’nin terör prangasından tamamen kurtulması yolunda atılan tarihi adımlar gündemin merkezindeki yerini korurken, sürecin toplumsal zemininde gençliğin üstlendiği sorumluluk büyük bir önem taşıyor.

Yıllardır bölge üniversitelerinde gençlerle omuz omuza vererek gönül köprüleri kuran Türkiye Gençlik Kulüpleri Konfederasyonu Genel Başkanı Doç. Dr. Bilal Okudan ile bir araya geldik.

Sayın Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan’ın ve MHP Genel Başkanı Sayın Devlet Bahçeli’nin ortaya koyduğu güçlü irade, sahaya inecek “Kardeşlik Gibisi Yok: Türkiye Buluşmaları” programı ve yeni dönemin yol haritası üzerine kapsamlı bir söyleşi gerçekleştirdik.

Soru 1:

Hocam, “Terörsüz Türkiye” hedefi devletimizin en üst kademesinden güçlü bir iradeyle yürütülüyor. Türkiye Gençlik Kulüpleri Konfederasyonu Genel Başkanı ve bir akademisyen olarak bu süreci nasıl değerlendiriyorsunuz?

Doç. Dr. Bilal Okudan:

Sayın Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan’ın her fırsatta altını çizdiği gibi; Türkiye Yüzyılı’nın kapısını ardına kadar aralamanın en mühim şartı, bin yıllık kardeşlik hukukumuzu sapasağlam muhafaza etmektir.

Sayın Cumhurbaşkanımızın gösterdiği bu kararlı duruş ve dirayet, tam bağımsız ve huzurlu Türkiye hedefinin en büyük teminatıdır.

Biz de teşkilat olarak yıllarını amfilerde, bölgenin sokaklarında ve gençlerin arasında geçirmiş bir hareketiz. 2011, 2012 ve 2013 yıllarında Diyarbakır Dicle Üniversitesi’ndeydik, Mardin Artuklu’daydık, Siirt, Bitlis, Hakkari, Şırnak ve Batman üniversitelerindeydik.

Buralarda düzenlediğimiz “Milli Birlik ve Kardeşlik Buluşmaları” ile bugünün zeminini hazırladık. O salonları dolduran gençlerin gözlerinde ortak bir vatana, güçlü bir geleceğe duyulan sarsılmaz inancı gördük.

Sayın Cumhurbaşkanımızın liderliğinde yürütülen bu kutlu yürüyüş, yıllar önce üniversitelerde attığımız o tohumların devletimizin ali aklıyla şahlanmasıdır. Bizler de bu tarihi sürecin en samimi neferleriyiz.

Soru 2:

O dönem bölge üniversitelerindeki temaslarınızın ardından 20-25 farklı üniversitede yeni anayasa konferansları da düzenlemiştiniz. O çalışmalar bugüne nasıl bir zemin hazırladı?

Doç. Dr. Bilal Okudan:

Bölgedeki yedi üniversitemizde kardeşlik bağlarımızı pekiştirdikten hemen sonra tempomuzu artırdık. Türkiye genelinde 25’e yakın üniversitede “Yeni Anayasa ve Başkanlık Sistemi: Gençliğin Rolü” başlıklı konferanslar serimizi hayata geçirdik.

Cumhurbaşkanımızın her daim ifade ettiği üzere, gençlik bu ülkenin sadece istikbali durumunda bulunmuyor; aynı zamanda bugününün de en büyük dinamizmi, en esaslı itici gücüdür.

Biz gençliği sistem tartışmalarından anayasa hazırlıklarına kadar her alanda söz sahibi kılmayı hedefledik.

Şırnak’taki genç kardeşlerimizin idealleri ile Trabzon’daki, Konya’daki ya da İstanbul’daki genç kardeşlerimizin hissiyatını ortak paydada buluşturduk.

O gün inşa ettiğimiz fikir birlikteliği, bugün terörsüz Türkiye yürüyüşünde milletimizin ortaya koyduğu ortak şuurun temel harcı haline geldi.

Soru 3:

O dönem bölge üniversitelerindeki temaslarınızın ardından 20-25 farklı üniversitede yeni anayasa konferansları da düzenlemiştiniz. O çalışmalar bugüne nasıl bir zemin hazırladı?

Doç. Dr. Bilal Okudan:

Terör, bu coğrafyada gençlerin vaktini ve enerjisini güvenlik kaygılarıyla meşgul etti.

Batman’daki genç kardeşlerimiz huzurla geleceğine odaklanmayı, Hakkari’deki genç kardeşlerimiz kendi memleketinde hayallerini yeşertmeyi hak ediyor.

Biz bölgedeki kampüslere adım attığımızda; laboratuvarda bilim üretmek isteyen, teknoloji geliştirmek isteyen, memleket sevdasıyla çarpan yüreklerle karşılaştık.

Cumhurbaşkanımızın işaret ettiği "TEKNOFEST kuşağı", vatanına ve bayrağına sahip çıkan Asım'ın nesli bölgenin amfilerinde zaten mevcuttu.

Genç kardeşlerimize adalet, imkân ve samimi bir kucaklaşma sunduğumuzda milli birlik şuuru her türlü karanlık senaryoyu boşa çıkardı.

Terörsüz Türkiye hedefi, bu parlak gençliğin enerjisini tam anlamıyla dünya sahnesine taşıma iradesidir.

Soru 4:

Terörün tamamen gündemden kalktığı bir Türkiye tablosu gençliğin eğitimine, akademik hayatına ve sosyal yaşamına nasıl yansıyacak?

Doç. Dr. Bilal Okudan:

Ülkemizin her karışı baştan başa huzur ve üretim sahasına dönüşecek.

Bugün devletimizin yatırımlarıyla bölge üniversitelerimiz muhteşem kampüslere, güçlü akademik kadrolara ve modern araştırma merkezlerine kavuştu.

Sayın Cumhurbaşkanımızın öncülüğünde tesis edilen bu güven iklimi tamamına erdiğinde; Edirne'deki bir genç kardeşimiz ilk tercihine Dicle Üniversitesi'ni yazacak, İzmir'deki bir araştırmacımız Batman'da, Siirt'te akademik çalışmalar yürütecek.

Milletimizin öz kaynakları; gençlerin burslarına, kütüphanelere, Ar-Ge merkezlerine, teknoloji yatırımlarına ve istihdam sahalarına aktarılacak.

Üniversite gençliğimiz artık sadece küresel ölçekte projeler geliştirmeyi, dünya ile rekabet etmeyi ve medeniyetimizi yukarılara taşımayı konuşacak.

Soru 5:

Önümüzdeki günlerde konfederasyon olarak nasıl bir saha faaliyeti planlıyorsunuz, gençlikle nasıl buluşacaksınız?

Doç. Dr. Bilal Okudan:

2011 yılında Dicle'ye, Artuklu'ya, Hakkari'ye hangi samimiyet ve dava şuuruyla gittiysek, bugün çok daha geniş bir teşkilat ağıyla vazifemizin başındayız.

Bu vesileyle, terörsüz ve güçlü Türkiye hedefinde tarihi bir duruş sergileyen, milli birlik ve beraberliğimizin tahkimi için kararlılık gösteren başta Sayın Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan'a ve Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Sayın Devlet Bahçeli'ye şükranlarımızı ve teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Bu büyük liderliğin açtığı ufuk doğrultusunda, 81 ilimizdeki üniversite kulüplerimiz ve gençlik teşkilatlarımızla topyekûn bir kardeşlik seferberliği başlatıyoruz.

Bu kapsamda saha programımızın adını ve çerçevesini de netleştirdik: "Kardeşlik Gibisi Yok: Türkiye Buluşmaları" adıyla yola çıkıyoruz.

Amfilerde, meydanlarda, kültür merkezlerinde gençliği bir araya getirecek çalıştaylar, tematik gençlik kampları ve büyük buluşmalarla 81 ilimizi adım adım kucaklayacağız.

Dün olduğu gibi bugün de devletimizin çizdiği kutlu ufkun peşinde, aziz milletimizin hizmetindeyiz. Terörsüz, müreffeh ve büyük Türkiye ülküsünü genç kardeşlerimizin omuzlarında el birliğiyle gerçeğe dönüştüreceğiz.

Üniversite Tercihi Yapacak Gençlere “Gelecek Meslekleri” Çağrısı

Türkiye Gençlik Kulüpleri Konfederasyonu Genel Başkanı Doç. Dr. Bilal Okudan, üniversite tercihi yapacak gençlere yalnızca bugünün mesleklerini değil, geleceğin iş gücü ihtiyaçlarını da dikkate almaları çağrısında bulundu.

Türkiye Gençlik Kulüpleri Konfederasyonu tarafından hazırlanan “Türkiye’nin Gelecek Meslekleri Raporu 2026” kapsamında üniversite tercih sürecine ilişkin değerlendirmelerde bulunan Genel Başkan Doç. Dr. Bilal Okudan, gençlerin yapacağı tercihlerin hem kendi kariyerlerini hem de Türkiye’nin gelecekteki insan kaynağını, üretim kapasitesini ve rekabet gücünü etkileyeceğini belirtti.

Raporda, Dünya Ekonomik Forumu’nun 2030 yılına kadar küresel iş gücü piyasasında mevcut mesleklerin yaklaşık yüzde 22’sinin önemli ölçüde dönüşeceği öngörüsüne dikkat çekildi.

Yapay zekâ, veri analitiği, siber güvenlik, sağlık teknolojileri, savunma sanayi, yeşil enerji ve ileri üretim teknolojilerinin hızla gelişen alanlar arasında bulunduğu belirtilen raporda, gençlerin üniversite ve bölüm tercihlerinde geleceğin ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmalarının önemine vurgu yapıldı.

“Bölüm kadar kazanılacak yetkinlikler de önemli”

TÜİK verilerine göre lisans mezunlarının kayıtlı istihdam oranının yüzde 73,9, mezuniyet alanıyla uyumlu çalışma oranının ise yüzde 56,7 düzeyinde olduğuna işaret eden Okudan, bu tablonun bölüm tercihinin yanı sıra üniversite yıllarında kazanılacak yetkinliklerin önemini de ortaya koyduğunu ifade etti.

Bugün üniversite tercihi yapacak gençlerin büyük bölümünün 2060’lı yıllara kadar çalışma hayatında yer alacağını belirten Okudan, tercihlerin geleceğin ihtiyaçlarını dikkate alan güçlü bir kariyer perspektifiyle yapılması gerektiğini kaydetti.

Tercihte 5 temel ölçüt

Okudan, üniversite tercihi yapacak gençlere beş temel başlığı dikkate almaları tavsiyesinde bulundu. Buna göre gençlerin tercih sürecinde ilgi ve yeteneklerini, geleceğin meslekleriyle uyumu, üniversitenin akademik ve teknik imkânlarını, yetkinlik geliştirme olanaklarını ve mezuniyet sonrası istihdam ile kariyer fırsatlarını birlikte değerlendirmesi gerekiyor.

Yabancı dil, dijital beceriler, staj, proje çalışmaları, girişimcilik ve uluslararası deneyimlerin de üniversite eğitiminin önemli parçaları hâline geldiğine dikkat çekildi.

“Bugünün tercihi yarını belirleyecek”

Üniversite tercihinin yalnızca bir bölüm seçimi olarak görülmemesi gerektiğini vurgulayan Okudan, şunları kaydetti:

“Her tercih; gençlerimizin bilgi üretme kapasitesini, teknoloji geliştirme becerisini ve ülkemizin geleceğine sunacağı katkıyı şekillendiren önemli bir adımdır. Gençlerimizin kendi potansiyellerini doğru tanımalarını, ilgi ve yeteneklerini keşfetmelerini, tercihlerini bilimsel veriler ışığında yapmalarını ve kendilerini sürekli geliştirecek bir öğrenme yolculuğuna adım atmalarını önemsiyoruz.”

Okudan, Türkiye Gençlik Kulüpleri Konfederasyonu olarak gençlerin değişen dünyaya ve geleceğin mesleklerine hazırlanmasına yönelik çalışmalarını kararlılıkla sürdüreceklerini bildirdi.

"Türkiye'nin Gelecek Meslekleri Raporu 2026", güçlü kariyerlerin tek bir diplomadan değil; alan bilgisi, dijital yetkinlik, insan becerileri ve uygulama deneyiminin birleşiminden doğacağına işaret ediyor.

2030'a doğru

170
Milyon
Yeni rol oluşması öngörülüyor.

92
Milyon
Rolün yer değiştirmesi ön görülüyor

+78
Milyon
Öngörülen net istihdam artışı.

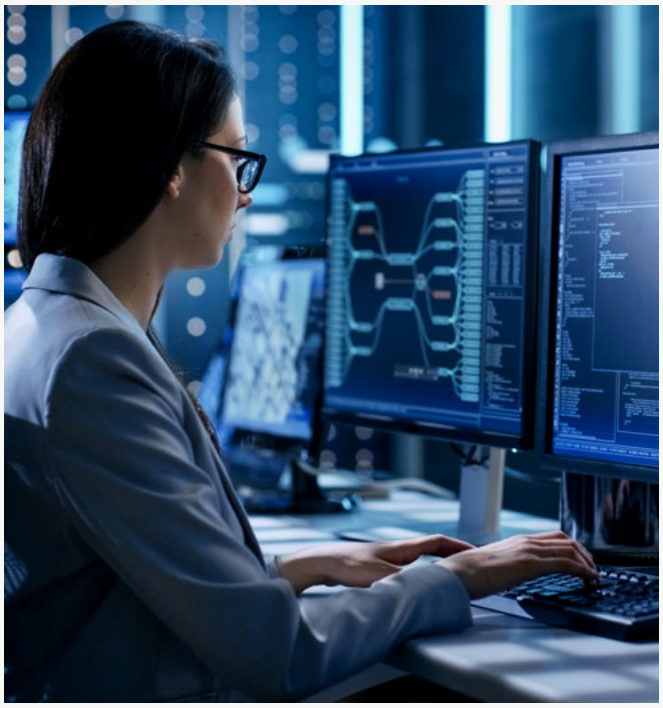
%22
İşlerin dönüşümden etkilenebileceği öngörüsü.

Yapay Zeka Etkisi

Her 4 Çalışandan 1'i

Üretken yapay zekâya belirli ölçüde maruz kalan bir meslekte çalışıyor.

Maruziyet, işin ortadan kalkmasından çok görevlerin yeniden tasarlanmasına işaret ediyor.

Türkiye'de Öne Çıkan Lisans Alanları

Kayıtlı istihdam, ilk iş bulma süresi ve alanla uyum birlikte okunduğunda üç alan öne çıkıyor.

Sağlık ve Refah

%84,5
Kayıtlı istihdam

9 Ay
İlk iş bulma

Mühendislik, İmalat ve İnşaat

%82,1
Kayıtlı istihdam

11,6 Ay
İlk iş bulma

Bilişim ve İletişim Teknolojileri

%76,7
Kayıtlı istihdam

11,4 Ay
İlk iş bulma

Eğitim

%75,4
Kayıtlı istihdam

12,9 Ay
İlk iş bulma

Sonuç

Türkiye için en güçlü gelecek alanları; yapay zekâ ve veri, siber güvenlik, ileri üretim ve robotik, dijital sağlık, yeşil enerji, havacılık-savunma, akıllı tarım ve insan odaklı hizmetlerin kesişiminde oluşmaktadır. Ancak geleceğe dönük en güvenli tercih, yalnızca yükselen bir alana girmek değil; o alanda güçlü temel bilgi, uygulama deneyimi ve aktarılabilir beceriler geliştirmektir. Gençlere verilecek temel mesaj:

"Mesleğini değil, öğrenme ve üretme kapasiteni geleceğe hazırla."

Prof. Dr. Fatma ARPACİ ile Özel Röportaj

1. Hocam, Türkiye'nin her geçen gün yaşlandığı, genç nüfus avantajını yavaş yavaş kaybettiği ve yaşlı nüfus oranının hızla arttığı ifade ediliyor. Bu demografik dönüşüm çerçevesinde Türkiye'nin yaşlanan nüfusu hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Türkiye artık genç nüfus avantajını kaybeden ve yaşlı nüfus oranı giderek artan bir ülke konumunda. Dünya Sağlık Örgütü'nün sınıflandırmasına göre nüfusunun %10'undan fazlası 65 yaş ve üzeri olan ülkeler "ileri yaşlı ülke" olarak kabul ediliyor. Türkiye de bu eşiği aşmış durumda. 2019 yılında yaklaşık 7,5 milyon olan yaşlı nüfus, 2025 yılında 9,1 milyonu aşarak toplam nüfusun %10,1'ine ulaştı. Bugün ise bu oranın %11 seviyelerinde olduğu söylenebilir.

Yaşlı nüfusun %55,4'ünü kadınlar, %44,6'sını ise erkekler oluşturuyor. Bunun temel nedeni erkeklerin ortalama yaşam süresinin kadınlara göre daha kısa olmasıdır. Bu nedenle yaşlılık, kadın nüfusuyla daha fazla özdeşleşmektedir.

TÜİK projeksiyonlarına göre yaşlı nüfus oranı 2030'da %13,5'e, 2040'ta %17,9'a, 2060'ta %27'ye ve 2100 yılında yaklaşık %33,6'ya ulaşacak. Yani yüzyılın sonunda Türkiye'de her üç kişiden biri yaşlı olacak.

Bu dönüşümün temel nedenlerinden biri de 1950 ve özellikle 1960'lı yıllarda yaşanan nüfus artışıdır. O yıllarda doğan kalabalık kuşak bugün yaşlılık dönemine ulaşmış durumda. Türkiye, gelişmiş ülkelerde olduğu gibi artık yaşlanan toplumlar arasında yer almaktadır.

2. Hocam, yaşlılık çoğu zaman gençler için uzak bir dönem gibi algılanıyor; ancak aktif, sağlıklı ve güvenli yaşlanmanın temelleri gençlik yıllarında atılıyor. Bu açıdan gençlerin yaşlılık politikalarına ilgi duyması neden önemlidir?

Gençler için yaşlılık oldukça uzak bir dönem gibi görünse de aslında herkes yaşlandığı sürece bu dönemi yaşayacaktır. Bu nedenle yaşlılık yalnızca yaşlıları ilgilendiren bir konu değil, yaşamın doğal bir evresidir.

Aktif ve sağlıklı yaşlanmanın temelleri genç yaşlarda atılır. Sağlıklı beslenmek, fiziksel olarak aktif olmak, sosyal ilişkileri güçlendirmek ve ekonomik açıdan geleceğe yatırım yapmak, yaşlılık döneminin yaşam kalitesini doğrudan etkiler.

Özellikle yalnızlığın yaşlılıkta önemli bir sorun hâline geldiği düşünüldüğünde, gençlerin bugünden güçlü sosyal bağlar kurması büyük önem taşımaktadır. Aynı şekilde ekonomik planlama yapmak da emeklilik döneminde daha güvenli bir yaşam sağlayacaktır.

Okullarda yaşlanma ve yaşlılık konularına daha fazla yer verilmesi, gençlerin hem yaşlı bireyleri daha iyi anlamalarını hem de kendi geleceklerine yatırım yapmalarını sağlayacaktır.

3. Hocam, toplumda yaşlı bireylerle gençler arasındaki bağların zayıfladığı, aile ve mahalle ilişkilerinin eski gücünü kaybettiği yönünde değerlendirmeler yapılıyor. Kuşaklar arası dayanışmayı güçlendirmek için neler yapılabilir?

Kuşaklar arası dayanışmanın güçlenmesi için gençlerin yaşlı bireylerle daha fazla iletişim kurabilecekleri ortamlar oluşturulmalıdır. Okullarda huzurevi ziyaretleri düzenlenebilir, yaşlılarla ortak etkinlikler planlanabilir ve gençlerin yaşlı bireylerle gönüllü çalışmalar yapmaları teşvik edilebilir.

Ayrıca aile içinde büyüklerle geçirilen zamanın artırılması, mahalle kültürünün desteklenmesi ve yerel yönetimlerin yaşlı-genç etkileşimini artıracak sosyal projeler geliştirmesi toplumsal dayanışmayı güçlendirecektir.

4. Hocam, yaşlı bireylerin gündelik yaşamda kimi zaman görünmez kılındığı, toplu taşımadan sosyal hayata kadar farklı alanlarda ayrımcı tutumlarla karşılaşabildiği görülüyor. Yaşlı ayrımcılığı nasıl önlenebilir?

Yaşlı ayrımcılığı günlük yaşamda sıkça karşılaşılan bir sorundur. Özellikle toplu taşımada yaşlı bireylere yer verilmemesi bunun en somut örneklerinden biridir.

Gençler çoğu zaman kendilerinin de yorgun olduğunu düşünerek bunu normal karşılayabiliyor. Ancak yaşlılık yalnızca yorgunluk değil; fiziksel gücün azalması, denge problemleri ve düşme riskinin arttığı bir dönemdir. Bu gerçek gençlere doğru şekilde anlatıldığında yaşlı ayrımcılığı önemli ölçüde azalacaktır.

Çocuklukta ailelerin bizlere gösterdiği bakım ve ilginin benzerini yaşlı bireylere göstermemiz gerektiği bilinci oluşturulmalıdır. Çünkü yaşlılık, sağlık ve bakım ihtiyaçlarının arttığı doğal bir yaşam dönemidir.

5. Hocam, hastane randevularından e-Devlet işlemlerine, bankacılıktan sosyal iletişime kadar pek çok hizmet artık dijital ortamda yürütülüyor. Dijitalleşme yaşlı bireyleri nasıl etkiliyor?

Dijitalleşme yaşlı bireyler açısından önemli bir eşitsizlik alanı oluşturuyor. Düşük gelir, teknolojik cihazlara erişim güçlüğü ve dijital okuryazarlık eksikliği nedeniyle birçok yaşlı temel hizmetlere ulaşmakta zorlanıyor.

Hastane randevuları, e-Devlet işlemleri ve internet bankacılığı gibi günlük yaşamın önemli bölümleri artık dijital ortamda yürütülüyor. Bu nedenle yaşlı bireylerin dijital becerilerinin geliştirilmesi ve teknolojiye erişimlerinin kolaylaştırılması büyük önem taşıyor.

6. Hocam, Türkiye'de yaşlı bakımı uzun yıllar daha çok aile içinde ve çoğunlukla kadın emeği üzerinden yürütüldü; fakat kentleşme, çekirdek aile yapısı ve yalnız yaşayan yaşlıların artışı bu modeli dönüştürüyor. Bu değişim karşısında bakım hizmetlerinde nasıl bir dönüşüme ihtiyaç var?

Türkiye'de yaşlı bakımı uzun yıllardır aile içinde, özellikle kadınların emeğiyle yürütülüyor. Ancak kentleşme, çekirdek aile yapısının yaygınlaşması ve yalnız yaşayan bireylerin artması bu modeli giderek zorlaştırıyor.

Bu nedenle bakım hizmetlerinin yalnızca aileye bırakılması yerine devlet ve yerel yönetimler tarafından daha güçlü şekilde desteklenmesi gerekiyor.

Özellikle evde bakım hizmetlerinin yaygınlaştırılması, sosyal hizmet uzmanlarının düzenli ev ziyaretleri yapması ve yaşlı bireylerin alıştıkları çevrede yaşamlarını sürdürebilmeleri desteklenmelidir.

7. Hocam, yaşlı bireylerin kendi evlerinde, alıştıkları çevrede ve sosyal bağlarını koruyarak yaşamlarını sürdürebilmeleri giderek daha fazla önem kazanıyor. Yerinde yaşlanma konusunda Türkiye sizce yeterli mi; bu süreçte gençlerin ve yerel yönetimlerin rolü nedir?

Yerinde yaşlanma, yaşlı bireylerin kendi evlerinde ve alışık oldukları sosyal çevrede yaşamlarını sürdürebilmeleri anlamına gelir ve en doğru yaklaşım budur.

Yerel yönetimlerin evde bakım, ev temizliği, kişisel bakım, yemek desteği ve düzenli ziyaret gibi hizmetleri yaygınlaştırması gerekir. Sosyal hizmet uzmanlarının mahalle bazlı çalışmalar yürütmesi, yaşlıların hem bakım hem de sosyal destek ihtiyaçlarının karşılanmasını kolaylaştıracaktır.

Gençler ise yaşlı komşularıyla iletişim kurarak, ihtiyaç duyduklarında destek olarak ve kuşaklar arası dayanışmayı güçlendirerek bu sürece katkı sağlayabilirler.

8. Hocam, yaşlı nüfusun artışı yalnızca sağlık ve bakım alanını değil; aile yapısını, ekonomik güvenliği, emeklilik koşullarını ve yerel yönetim hizmetlerini de doğrudan etkiliyor. Türkiye'de yaşlılık alanında öncelikli çözülmesi gereken sorunlar nelerdir?

Öncelikle aile yapısındaki değişimin yaşlı bakımını zorlaştırdığı görülmektedir. Bu nedenle aileyi destekleyici sosyal politikaların güçlendirilmesi önemlidir.

İkinci olarak yaşlıların ekonomik koşullarının iyileştirilmesi gerekmektedir. Özellikle emekli maaşlarının yetersizliği birçok yaşlı için önemli bir sorun oluşturmaktadır.

Üçüncü olarak ise sağlık ve bakım hizmetlerinin geliştirilmesi, özellikle evde bakım hizmetlerinin yaygınlaştırılması ve yerel yönetimlerin bu alanda daha aktif rol üstlenmesi gerekmektedir.

Öne Çıkan Veriler:

2025'te yaşlı nüfus

9,1 milyon+

Toplam nüfus içindeki oran

%10,1

2030 projeksiyonu

%13,5

2040 projeksiyonu

%17,9

2060 projeksiyonu

%27

2100 projeksiyonu

%33,6

Yaşlı nüfusun **%55,4'ü** **Kadın**

9. Hocam, gençlerin bugünden sağlıklı yaşam alışkanlıkları edinmesi, güçlü sosyal ilişkiler kurması ve gelecek için ekonomik güvence oluşturması ilerideki yaşlılık dönemini doğrudan etkiliyor. Gençler bugünden nasıl bir yaşlılık hayal etmeli?

Gençler yaşlılığı bugünden düşünmeli ve buna hazırlanmalıdır. Sağlıklı yaşam alışkanlıkları kazanmak, sosyal ilişkileri güçlendirmek, ekonomik güvence oluşturmak ve topluma faydalı bireyler olarak yaşamlarını sürdürmek, ileride daha mutlu ve üretken bir yaşlılık dönemi geçirmelerini sağlayacaktır.

Ayrıca herkes kendine şu soruyu sormalıdır: "Nasıl bir yaşlı olmak istiyorum?" Sevilen, saygı duyulan ve çevresiyle güçlü bağlarını koruyan bir yaşlı olabilmek, gençlik döneminde yapılan seçimlerle yakından ilişkilidir.

10. Hocam, yaşlanmak çoğu zaman kayıplar üzerinden ele alınsa da aslında uzun bir ömür sürebilmek başlı başına önemli bir imkân olarak da görülebilir. Sizce iyi yaşlanmak ne demektir?

"Yaşlanmak başlı başına büyük bir şanstır."

İyi yaşlanmak ise insanın yaşamının son dönemini sağlıklı, güvenli, saygın ve ihtiyaçlarının karşılandığı koşullarda geçirebilmesidir. Eğer birey bunu kendi imkânlarıyla sağlayamıyorsa, sosyal devlet anlayışı gereği bu olanakların devlet tarafından sunulması gerekir.

Kardeşlik Projesi

Türkiye'nin yakın tarihinde "Milli Birlik ve Kardeşlik Projesi" adıyla gündeme gelen süreç; güvenlikten hukuka, toplumsal barıştan bölgesel gelişmelere kadar geniş bir anlam taşıyor. Meselenin özünde ise asırlardır aynı coğrafyada yaşayan insanların kardeşliğini korumak, adaleti tesis etmek ve eşit vatandaşlık hukukunu güçlendirmek vardır.

Kur'an-ı Kerim bu konuda insanlığa çok açık bir ölçü koyuyor:

"Ey insanlar! Şüphesiz biz sizi bir erkek ile bir dişiden yarattık. Birbirinizi tanımanız için sizi kavimlere ve kabilelere ayırdık..." (Hucurât, 13)

İnsanların farklı kavimlerden, dillerden ve topluluklardan olması ayrılık sebebi yapılamaz. Üstünlük ırkta, dilde veya coğrafyada aranamaz. Bizim inancımızın ölçüsü takvadır.

Türklerle Kürtlerin kardeşliği de bugünün meselesi değildir. Bu kardeşliğin arkasında ortak bir tarih, ortak bir inanç ve birlikte verilen mücadeleler vardır. Yüzyılların meydana getirdiği bu bağı ortadan kaldırmak isteyenler oldu, bundan sonra da olabilir. Ancak bu kardeşliği bozmak sanıldığı kadar kolay değildir.

Ortadoğu'da yıllardır yaşananları da unutmamak gerekir. 1982 yılında yayımlanan ve "Oded Yinon Planı" olarak bilinen metinde, bölgedeki devletlerin etnik ve mezhepsel yapılara göre parçalanmasını öngören bir strateji ortaya konulmuştur. Irak ve Suriye'de daha sonraki yıllarda yaşanan parçalanmalar, çatışmalar ve dökülen Müslüman kanı hepimizin hafızasındadır.

Türkiye üzerinde de etnik ayrışma hesabı yapanlar oldu. PKK terör örgütü üzerinden Türk ile Kürdü karşı karşıya getirmek isteyenler yıllarca bunun için uğraştı. Başaramadılar. Çünkü bu topraklarda Sultan Fatih'in de Selahaddin Eyyubi'nin de hatırası vardır. Aynı kıbleye yönelen, aynı vatanı paylaşan insanların arasına çizgi çekmek isteyenlerin hesabını kardeşliğimiz bozmuştur.

Bugün yürütülen Kardeşlik Sürecine de bu açıdan bakmak gerekir. TBMM'de atılan adımların hedefi terörün sona ermesi, silahların susması, toplumsal huzurun güçlenmesi ve milletimizin yeniden kucaklaşmasıdır. Türkiye'nin birlik içinde hareket etmesi, bölgemizi etnik ve mezhepsel çizgiler üzerinden parçalamak isteyen bütün hesaplara verilecek en güçlü cevaptır.

En büyük temennimiz artık hiçbir annenin evlat acısıyla yanmaması, hiçbir ocağa şehit ateşi düşmemesi ve Türküyle, Kürdüyle milletimizin huzur içerisinde geleceğe yürümesidir.

Bu tarihi sürecin önünü açan Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan'a, meselenin kararlılıkla ilerlemesinde önemli bir irade ortaya koyan Sayın Devlet Bahçeli'ye, milletimizin birlik ve beraberliği adına sorumluluk üstlenen Türkiye Büyük Millet Meclisimize ve katkı sunan bütün milletvekillerimize teşekkür ediyoruz.

TÜRKİYE
GENÇLİK KULÜPLERİ
KONFEDERASYONU

Kadın Hakları: Onurun ve Adaletin Ortak Yürüyüşü

Kadın hakları kadınların hayatına değen dar bir konu olmanın ötesinde bir toplumun adaletle, vicdanla ve medeniyetle kurduğu ilişkinin aynasıdır. Bir ülkenin gerçekten ne kadar ileri gittiğini yollarına, binalarına ya da ekonomik rakamlarına bakarak ölçemeyiz. Asıl ölçü daha sessiz, daha derin bir yerdedir: O toplumda insan onuru ne kadar korunuyor, haklar ne kadar adil bölüşülüyor ve kadınlar hayatın her köşesinde ne kadar özgür, güvenli, saygın yaşayabiliyor?

Kadın, insanlığın yarısıdır; ama tarih boyunca çoğu zaman bütünün borcunu tek başına ödeyen taraf olmuştur. Emeği evin içinde görünmez kılınmış, sesi meydanlarda kısılmış, değeri iş hayatında eksiltilmiş, varlığı kamusal alanda tartışma konusu yapılmıştır. Oysa kadının hayata kattığı anlamı yalnızca ailedeki rolüne sığdırmak mümkün değildir. Kadın; düşünen, üreten, yöneten, direnen, kuran ve dönüştüren bir öznedir; toplumun kıyısında değil, tam ortasında durur. İşte bu yüzden kadın hakları birkaç yasa maddesinden ibaret değildir; insanın insanca yaşama hakkını savunan köklü bir adalet arayışıdır.

Ne yazık ki bugün dünyanın pek çok yerinde kadınlar, haklarını ya bilmeden ya da bilip de ulaşamadan yaşıyor. Eğitimden uzak tutulan, işyerinde ayrımcılığa uğrayan; şiddetin, tacizin, baskının ve eşitsizliğin gölgesinde nefes almaya çalışan milyonlarca kadın var. Bu, yalnızca kadınların değil, bütün bir insanlığın yüzleşmek zorunda olduğu ağır bir vicdan borcudur. Çünkü bir kadın susturulduğunda yalnızca bir ses kesilmez; toplumun adalet duygusu da o sessizlikte yara alır.

Ama tarih, kadınları yalnızca mağduriyetin değil, büyük direnişlerin de öznesi olarak kaydetmiştir. Bu direnişin en sarsıcı simalarından biri Tomris Hatun'dur. M.Ö. 6. yüzyılda Saka Türklerinin başına geçen Tomris, hem bir devlet yöneticisi hem de askerî dehasıyla çağına damga vuran bir liderdi. Eşinin ölümünden sonra hem yönetimi hem ordunun komutasını üstlendi ve dönemin en güçlü hükümdarlarından Pers Kralı Büyük Kiros'u yenerek adını tarihe kazıdı. Onun hikâyesi, kadının yerinin yalnızca evin dört duvarı olmadığını; devlet yönetiminin, savaş meydanlarının, hatta tarihin akışının da kadın eliyle değişebileceğini gösterir. Tomris Hatun bir hükümdar olmanın ötesinde, kadın cesaretinin ve onurunun simgesidir.

Tomris *(Grekçe: Τόμυρις, Latince: Tomyris)*

Olympe de Gouges *(1748-1793)*

Bu mücadelenin dünya tarihindeki bir başka önemli ismi de Olympe de Gouges'tur. Fransız Devrimi'nin o görkemli özgürlük, eşitlik, kardeşlik sözlerinin kadınları kapı dışında bıraktığını fark eden Gouges, 1791'de yayımladığı "Kadın ve Yurttaş Hakları Bildirgesi" ile kadınların da erkeklerle eşit yurttaşlar olduğunu haykırdı. Bu cesaret, dönemin iktidarınca bir tehdit sayıldı ve Gouges düşünceleri uğruna giyotinde hayatını yitirdi. Ne var ki fikirler çoğu zaman bedenlerden daha uzun yaşar. Onun sesi, bugün hâlâ eşitlik arayışının belleğinde yankılanmaya devam ediyor.

Türkiye'de kadın hakları denince akla gelen güçlü isimlerden biriyse Halide Edip Adıvar'dır. Millî Mücadele yıllarında yalnızca kalemiyle değil, meydanlardaki gür sesiyle de var oldu; kadınların eğitim, sosyal yaşam ve kamusal alandaki hakları için savaştı. Halide Edip'in hayatı, kadının bir milletin kader anlarında nasıl kurucu bir rol üstlenebileceğinin canlı kanıtıdır. Onun şahsında kadın yalnızca destekleyen değil; yön veren, söz söyleyen ve tarihi bizzat yazan bir aktör olarak belirir.

Halide Edib Adıvar *(1884-1964)*

Bu üç isim, farklı çağlarda ve farklı coğrafyalarda yaşamış olsalar da aynı hakikatte buluşurlar: Kadınlar tarih boyunca yalnızca kendileri için değil, daha adil bir dünya kurabilmek için de mücadele etmişlerdir. Bugün kadınların eğitim hakkından çalışma hakkına, şiddetten korunma talebinden siyasette temsile, sosyal hayata katılımdan ekonomik bağımsızlığa uzanan bütün istekleri, aslında insanlığın ortak onur mücadelesidir.

Türkiye'ye yakından baktığımızda mesele hâlâ yakıcılığını koruyor. Kadın cinayetleri, çocuk yaşta evlilikler, eğitimde fırsat eşitsizliği, iş hayatındaki cam tavanlar, görünmez kılınan bakım emeği ve katı toplumsal cinsiyet kalıpları çözülmeyi bekleyen yaralar arasında. Bu sorunlar yalnızca kadınların hayatını değil, toplumun bütün dokusunu etkiliyor. Çünkü kadının güçlendiği yerde aile de güçlenir, ekonomi de canlanır, eğitim de ilerler, refah da derinleşir. Kadına tanınan her hak, gerçekte toplumun geleceğine yapılan bir yatırımdır.

Tam burada unutulmaması gereken bir hakikat var: Kadın hakları sonradan bahşedilmiş bir lütuf değildir. İnsan olmanın doğal sonucu olan temel haklardır. Kadının yaşama hakkı, eğitim hakkı, çalışma hakkı, seçme ve seçilme hakkı, bedenini ve ruhunu koruma hakkı tartışmaya açık başlıklar değil; insan onurunun ayrılmaz parçalarıdır.

Artık kadın denince eski kalıpların, dar tanımların, basmakalıp yargıların geride bırakılması gerekiyor. Kadın; yalnızca anne, eş ya da ev içi emeğin taşıyıcısı değil, kendi varlığıyla değerli, kendi aklıyla güçlü, kendi emeğiyle üretken ve kendi iradesiyle özgür bir bireydir. Kadını eksilten her anlayış, aslında toplumu eksiltir. Kadının sesini kısmaya çalışan her el, toplumun vicdanını da susturmuş olur.

İşte bu yüzden kadın haklarını korumak yalnızca kadınların omzuna yüklenecek bir yük değildir. Erkeklerin, ailelerin, kurumların, devletin, sivil toplumun, kısacası hepimizin ortak sorumluluğudur. Haksızlığa uğramış bir kadının yanında durmak yalnızca bir kişiye destek olmak değil, adaletin safında yer almaktır. Şiddete, ayrımcılığa, eşitsizliğe karşı susmaksa yalnızca sessizlik değildir; haksızlığın sürmesine göz yummaktır.

Bugün bize düşen, geçmişte ağır bedeller ödeyerek yol açanların mirasına sahip çıkmaktır. Tomris Hatun'un cesaretini, Olympe de Gouges'un hak arayışını, Halide Edip'in mücadele ruhunu tarih sayfalarında bırakmamak gerekir. Onların açtığı iz, bugün daha adil, daha eşit, daha insanca bir hayat kurma sorumluluğu olarak önümüzde duruyor.

Çünkü medeniyet, kadının korkmadan yaşayabildiği, susturulmadan konuşabildiği, engellenmeden üretebildiği ve hak ettiği değeri görebildiği bir dünyada başlar. Kadının özgür olduğu yerde toplum nefes alır; onurunun korunduğu yerde insanlık yücelir. Kadın hakları mücadelesi de işte tam bu yüzden yalnızca bir hak arayışı değil, insanlığın kendini daha adil bir geleceğe taşıma iradesidir.

Uykudan Çaldığın Saatler, İştahına mı Ekleniyor?

GECE UZAYAN EKRAN SÜRESİ, SINAV STRESİ VE EKSİLEN UYKUNUN BESLENME ALIŞKANLIKLARIMIZA ETKİSİ

Saat gece yarısını çoktan geçmiş. Masanın üzerinde yarım kalmış bir kahve, altı çizilmiş notlar, yetiştirilmesi gereken konular... Bir yandan ertesi günün sınavını düşünüyorsun, diğer yandan telefonuna gelen bildirimlere göz atmaktan kendini alamıyorsun. "Biraz daha çalışayım, sonra uyurum" diyerek uzattığın gece, sabahın ilk saatlerine karışıyor.

Bu satırları yazarken ister istemez kendi üniversite yıllarıma gidiyorum. Sınav dönemlerinde zamanın nasıl yetmediğini, bazen bir konuyu daha bitirebilmek için uykudan vazgeçmenin ne kadar makul göründüğünü hatırlıyorum. O yıllarda birçoğumuz için uyku, yapılacaklar listesinin en kolay ertelenebilen maddesiydi. Gecenin ilerleyen saatlerinde içilen bir kahveyle biraz daha çalışabileceğimizi düşünür, ertesi günün yorgunluğunu ise çoğu zaman hesaba katmazdık.

Bugün bir diyetisyen olarak klinikte genç danışanlarımla yaptığım görüşmelerde, o yılların alışkanlıkları farklı biçimlerde yeniden karşıma çıkıyor. Sınavlara hazırlanan, dersleriyle sosyal hayatı arasında denge kurmaya çalışan ya da gecenin nasıl geçtiğini fark etmeden ekran başında saatler geçiren gençler... Anlattıkları birbirinden farklı olsa da bazı ortak noktalar dikkatimi çekiyor: Düzensiz uyku saatleri, artan kahve tüketimi, ertelenen öğünler ve gün içerisinde değişen iştah.

Kimi, sabahları hiçbir şey yemek istemediğini ama akşam saatlerinde kendini sürekli atıştırırken bulduğunu anlatıyor. Kimi ise özellikle uykusuz kaldığı günlerde tatlı isteğinin arttığını söylüyor.

Bu anlatılanlar beni yalnızca beslenme alışkanlıkları üzerine değil, uyku ile kurduğumuz ilişki üzerine de düşündürüyor.

Çünkü çoğu zaman uykudan çaldığımız birkaç saati kendimize kazandırdığımız zaman olarak görüyoruz. Biraz daha ders çalışmak, yarım kalan bir işi tamamlamak ya da sosyal medyada vakit geçirmek için...

Peki, gerçekten zaman mı kazanıyoruz? Yoksa farkında olmadan ertesi günün enerjisinden, dikkatinden ve belki de iştah dengemizden mi ödün veriyoruz?

Bilimsel araştırmalar, bu sorunun düşündüğümüzden çok daha fazla boyutu olduğunu gösteriyor. Uyku yalnızca dinlendiğimiz bir zaman dilimi değil; açlık ve tokluk sinyallerinden besin tercihlerimize, hafızamızdan karar verme becerimize kadar pek çok sürecin önemli bir parçası.

Öyleyse gelin, uykudan eksilttiğimiz saatlerin bedenimizde nasıl karşılık bulduğuna biraz daha yakından bakalım.

UYKU YALNIZCA DİNLENMEKTEN İBARET DEĞİL

Uykuyu çoğu zaman günün sonunda verdiğimiz bir mola olarak düşünüyoruz. Oysa biz uyurken bedenimiz sandığımız kadar hareketsiz değil. Gün boyunca öğrendiğimiz bilgiler işleniyor, hafızamızın güçlenmesini sağlayan süreçler devam ediyor, metabolizmamız ve enerji dengemizle ilişkili mekanizmalar çalışmayı sürdürüyor.

Bu nedenle uyku süresinin azalması yalnızca ertesi sabah yorgun uyanmamıza neden olmuyor. Dikkatimiz, karar verme becerimiz, duygusal tepkilerimiz ve hatta yemek yeme davranışlarımız da bundan etkilenebiliyor. Ve bu ilişki sadece klinik gözlemlerimle sınırlı değil.

2022 yılında JAMA Internal Medicine dergisinde yayımlanan bir klinik araştırmada, alışkanlık olarak kısa uyuyan 80 yetişkinin uyku süreleri ve günlük enerji alımları incelendi. Uyku süresini uzatmaya yönelik destek alan katılımcıların gecelik uyku süreleri ortalama 1,2 saat artarken, günlük enerji alımlarının kontrol grubuna kıyasla yaklaşık 270 kalori azaldığı görüldü. Ve araştırma süresi boyunca katılımcılara özel bir zayıflama diyeti uygulanmamıştı.

Bu araştırma, uykunun beslenme tercihlerimizi etkileyebildiğini ve sağlıklı beslenmenin yalnızca irade ve kalori hesabından ibaret olmadığını gösteriyor.

PEKİ, TOK OLDUĞUMUZ HÂLDE NEDEN BİR ŞEYLER YEMEK İSTİYORUZ?

Akşam yemeğinizi yemişsiniz, aslında aç değilsiniz. Ama ders çalışırken ya da bir şeyler izlerken gözünüz sürekli mutfağa kayıyor. Bir parça çikolata, biraz cips veya bir avuç kuruyemiş...

Tanıdık geldi mi?

Aslında açlıkla yemek yeme isteği her zaman aynı şey değil. Vücudumuzun enerji ihtiyacından kaynaklanan fizyolojik açlığın yanında, yiyeceklerden aldığımız hazla ilişkili bir yeme davranışımız da var. Bilim dünyasında buna "hedonik yeme" deniyor.

Peki, uykusuzluk bu isteği neden artırabiliyor?

Çünkü uyku eksikliği yalnızca açlık ve tokluk hormonlarını değil, beynimizin ödül sistemini de etkileyebiliyor. Araştırmalar, yetersiz uykunun özellikle şekerli ve yağlı yiyeceklere karşı beynin ödülle ilişkili tepkilerini artırabildiğini gösteriyor. Aynı zamanda dürtülerimizi kontrol etmemizi sağlayan mekanizmalar da uykusuzluktan etkilenebiliyor.

Yani uykusuz kaldığımızda mesele yalnızca daha fazla acıkmamız değil; normalde kolayca geri çevirebildiğimiz bir çikolatanın gözümüze çok daha cazip görünmesi.

Nitekim 2023 yılında Appetite dergisinde yayımlanan randomize bir çalışmada, beş ve sekiz saatlik uyku koşullarında katılımcıların beslenme davranışları karşılaştırıldı. Uyku süresinin kısıtlandığı dönemde atıştırmalıklardan alınan enerji ve karbonhidrat miktarının arttığı görüldü.

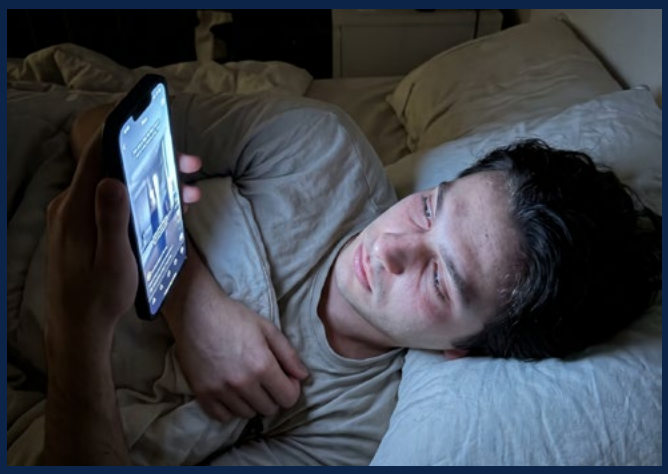
Ancak uykusuzluk herkeste aynı etkiyi göstermiyor. 2026 yılında Clinical Nutrition dergisinde yayımlanan, 61 ergenin incelendiği bir araştırmada ise kısa uyku sonrasında katılımcıların ilk öğünde daha az enerji tükettikleri görüldü. Açlık tepkileri de kişiden kişiye farklılık gösterdi.

Kısacası, uykusuzluk bazen iştahımızı artırırken bazen de öğün düzenimizi değiştirebiliyor.

"Bu nedenle önemli olan yalnızca ne kadar yediğimiz değil; ne zaman, neden ve hangi koşullarda yemek istediğimiz."

BİR VİDEO DAHA DERKEN UYKUMUZDAN NE KADAR VAZGEÇİYORUZ?

Buraya kadar uykunun iştahımızla ilişkisini konuştuk. Peki, uykunun bu kadar önemli olduğunu bilmemize rağmen neden onu günlük hayatımızda en kolay vazgeçebildiğimiz ihtiyaçlardan biri hâline getirdik?

Bu meselede telefonlarımızın büyük bir payı var. Gün boyunca dersler, sınavlar, iş ve yetiştirmemiz gereken sorumluluklar arasında koşturuyoruz. Akşam olduğunda ise nihayet kendimize ait bir zaman dilimi bulduğumuzu hissediyoruz. Telefonumuzu elimize alıyor, sosyal medyada geziniyor, birkaç video izliyor, belki arkadaşlarımızın paylaşımlarına göz atıyoruz. Aslında çoğu zaman yaptığımız şey yalnızca vakit geçirmek değil; gün içinde kendimize ayıramadığımız zamanı gecenin ilerleyen saatlerinde telafi etmeye çalışmak.

Kendimize zaman ayırdığımızı düşünürken, maalesef farkında olmadan uykumuzdan ödün veriyoruz. Üstelik bunun bilimsel karşılığı da var.

2024 yılında Journal of Affective Disorders dergisinde yayımlanan, 182 araştırmanın değerlendirildiği kapsamlı bir sistematik derleme ve meta-analizde, problemli sosyal medya kullanımıyla uyku sorunları arasında anlamlı bir ilişki bulundu.

Benzer şekilde, 2023 yılında Sleep Medicine Reviews dergisinde yayımlanan ve 16–25 yaş grubuna odaklanan bir sistematik derleme de dijital medya kullanımının daha kısa uyku süresi ve daha düşük uyku kalitesiyle ilişkili olduğunu ortaya koydu.

TELEFONLARIMIZ UYKUMUZU NASIL ETKİLİYOR?

Ekranlardan yayılan, özellikle mavi dalga boyundaki ışık, vücudumuzun biyolojik saatini etkileyebiliyor. Akşam saatlerinde bu ışığa maruz kalmak, uykuya hazırlanmamızı sağlayan melatonin hormonunun salgılanmasını baskılayarak uykuya geçişimizi geciktirebiliyor.

Ancak mesele yalnızca mavi ışık değil. İzlediğimiz heyecan verici videolar, merak uyandıran içerikler ve sürekli yenilenen paylaşımlar zihnimizi uyanık tutabiliyor. Her yeni içerik, beynimizin dikkat ve ödül mekanizmalarını harekete geçirerek telefonu bırakmamızı zorlaştırabiliyor. Böylece bedenimiz dinlenmeye ihtiyaç duyarken zihnimiz yeni bir uyaranla meşgul olmaya devam ediyor.

SOSYAL MEDYANIN BESLENMEMİZ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ YALNIZCA UYKUSUZLUKLA MI SINIRLI?

Aslında hayır. Karşımıza çıkan iştah açıcı yemek videoları, tatlı tarifleri veya yiyecek reklamları da aç olmasak bile yeme isteğimizi tetikleyebiliyor. Çünkü yiyeceklerin görüntüsü, beynimizin ödül ve motivasyonla ilişkili bölgelerini harekete geçirebiliyor. Bu da özellikle lezzetli ve yüksek kalorili yiyeceklere yönelme isteğimizi artırabiliyor.

Yani gece telefon başında geçirdiğimiz zaman, beslenme davranışlarımızı hem uykumuzu etkileyerek hem de karşılaştığımız yiyecek içerikleri aracılığıyla şekillendirebiliyor.

Şimdi meseleye başka bir açıdan bakalım genç arkadaşlarım ve kendimize soralım:

“Telefonumuzun şarjını gün boyunca dikkatle takip ederken, kendi enerjimizin ne kadar azaldığını neden aynı özenle fark etmiyoruz?”

KAHVE GERÇEKTEN UYKUNUN YERİNİ TUTABİLİR Mİ?

Sınav dönemlerinde çalışma masasının vazgeçilmezlerinden biri de kahve. Bir fincanla başlayan gün, özellikle yoğun dönemlerde ikinci, üçüncü fincanla devam edebiliyor. Çünkü kahve içtiğimizde kendimizi daha uyanık, enerjik ve dikkatli hissediyoruz.

Peki, gerçekten dinlenmiş mi oluyoruz, yoksa yalnızca yorgunluğumuzu mu erteliyoruz?

Aslında bu sorunun yanıtı, kahvenin içerdiği kafeinin beynimizde nasıl çalıştığında saklı. Gün boyunca beynimizde adenozin adı verilen bir madde birikiyor. Adenozin, uyanık kaldığımız süre arttıkça uyku ihtiyacımızı hissetmemizde rol oynuyor. Kahvenin içerdiği kafein ise beyindeki adenozin reseptörlerini geçici olarak bloke ederek uykululuk hissini azaltıyor. Yani kahve, uykusuzluğumuzu ortadan kaldırmıyor; yalnızca bir süreliğine daha az hissetmemizi sağlıyor.

2025 yılında Sleep dergisinde yayımlanan randomize, çift kör bir klinik araştırmada, 23 yetişkin üzerinde farklı doz ve saatlerde tüketilen kafeinin uykuya etkileri incelendi. Araştırmada, 400 miligram kafeinin yatmadan 12 saat önce alındığında bile uykuya dalmayı geciktirebildiği, yatmadan dört saat önce alındığında ise derin uyku süresini yaklaşık 30 dakika azaltabildiği görüldü.

Bu neden önemli? Çünkü uyku yalnızca gözlerimizi kapatıp dinlendiğimiz bir süreç değil. Gece boyunca farklı uyku evrelerinden geçiyoruz. Özellikle derin uyku, bedenimizin fiziksel toparlanmasında ve dinlenme süreçlerinde önemli rol oynuyor. Dolayısıyla kahve sayesinde birkaç saat daha uyanık kalabilsek bile, yüksek miktarda kafein tüketimi gece uykumuzun kalitesini ve doğal uyku döngümüzü olumsuz etkileyebiliyor.

İşin ilginç yanı, bazen bu değişimin farkına bile varmayabiliyoruz. Sabah uyandığımızda yeterince uyuduğumuzu düşünsek de kendimizi hâlsiz ve yorgun hissedebiliyoruz.

Peki, bütün bunların beslenmemizle nasıl bir ilişkisi var?

Yetersiz ve kalitesiz uyku, ertesi gün yalnızca enerji düzeyimizi değil, iştahımızı ve besin tercihlerimizi de etkileyebiliyor. Araştırmalar, uyku kısıtlılığının bazı kişilerde günlük enerji alımını artırabildiğini, özellikle atıştırmalık ve enerji yoğun yiyeceklere yönelimi kolaylaştırabildiğini gösteriyor.

Böylece farkında olmadan bir döngünün içine girebiliyoruz: Daha uzun süre çalışabilmek için içilen kahve, geciken veya bölünen uyku, ertesi gün hissedilen yorgunluk ve yeniden kahveye duyulan ihtiyaç...

Unutmamamız gereken önemli bir nokta var: Kahve uyanık kalmamıza yardımcı olabilir, fakat uykunun bedenimize sağladığı dinlenmenin yerini tutamaz. Belki de özellikle sınav dönemlerinde ihtiyacımız olan şey, bir fincan daha kahveden önce biraz daha kaliteli uykudur.

PEKİ, BÜTÜN BUNLARI ÖĞRENDİKTEN SONRA GÜNLÜK HAYATIMIZDA NEYİ DEĞİŞTİREBİLİRİZ?

Öncelikle kusursuz bir uyku veya beslenme düzenine sahip olmak zorunda olmadığımızı kabul ederek başlayabiliriz. Özellikle sınav dönemlerinde her şeyin planladığımız gibi gitmediği günler olacaktır. Ancak küçük alışkanlıklar önemli farklar oluşturabilir.

Uyku saatlerimizi mümkün olduğunca düzenli tutmak, yatmadan önce ekran kullanımını azaltmak ve kafein tüketimimizin miktarına ve saatine dikkat etmek iyi bir başlangıç olabilir. Genç yetişkinler için genellikle gecelik 7–9 saat, 13–17 yaş grubundaki gençler için ise 8–10 saat uyku öneriliyor.

Beslenme açısından da yoğun çalışma dönemlerinde öğünleri sürekli ertelemek yerine günlük rutinimize uygun bir düzen oluşturabiliriz. Protein, lif ve sağlıklı yağ kaynaklarını içeren dengeli öğünler planlamak, gün içindeki açlık ve tokluk yönetimini destekleyebilir.

Ama belki de en önemlisi, kendi bedenimizin verdiği sinyalleri fark etmek. Az uyuduğumuz günlerde daha mı sık acıkıyoruz? Sabah iştahımız azalırken akşam atıştırma isteğimiz mi artıyor? Yorgunluğumuzu bastırmak için daha fazla kahveye mi yöneliyoruz?

Bu soruların herkeste aynı yanıtı olmayabilir. Zaten bilimsel araştırmalar da uykusuzluğun iştah ve beslenme davranışları üzerindeki etkilerinin bireyden bireye değişebildiğini gösteriyor.

YAZININ BAŞINDAKİ O GECEYİ HATIRLAYALIM

Masanın üzerindeki kahveyi, yetiştirilmeye çalışılan konuları, son bir kez bakılan telefonu...

Belki de o anlarda kendimize biraz daha zaman kazandırdığımızı düşünüyoruz. Ancak ertesi gün daha yorgun, daha dikkatsiz ya da beslenme düzenimiz değişmiş şekilde uyandığımızda, bu tercihlerimizin görünmeyen bir karşılığı olabileceğini fark ediyoruz. Bu nedenle sağlıklı beslenmeye dair konuşurken yalnızca tabağımıza değil, gecelerimizi nasıl geçirdiğimize de bakmalıyız.

Çünkü bedenimiz için gün, sabah alarm çaldığında başlamıyor; bir önceki gece yaptığımız tercihlerle çoktan şekillenmeye başlıyor.

"Kaliteli uyku, daha iyi bir sen."

İnovasyon ve Girişimciliğin Yeni Rotası: İkili Kullanım Dinamikleri (Dual-Use)

GİRİŞ | TEKNOLOJİDEN EKOSİSTEME

21. yüzyılın ilk çeyreği, Türkiye için yalnızca teknolojik kapasitenin arttığı bir dönem değildir. Aynı zamanda inovasyonun kim tarafından, nasıl ve hangi hızda üretileceğine dair köklü bir yeniden düşünme sürecidir. Artık kalkınma; büyük ölçekli yatırımların, tekil kurumların ya da kapalı Ar-Ge merkezlerinin tekeline bırakılamayacak kadar karmaşık bir yapıya sahiptir. Bu yeni dönemde inovasyon; gençlerin cesareti, girişimcilerin çevikliği ve kurumların stratejik yön duygusu ile birlikte anlam kazanmaktadır. Milli Teknoloji Hamlesi bu nedenle yalnızca bir sanayi veya teknoloji politikası değildir. Aynı zamanda bir girişimcilik ve yetenek mobilizasyonu çağrısıdır. Hedef; teknoloji tüketen değil, teknoloji üreten, bunu yaparken de genç nüfusun potansiyelini ekonomik değere dönüştürebilen bir ekosistem inşa etmektir.

SAVUNMA SANAYİİ | GİRİŞİMCİLİK İÇİN KATALİZÖR

Savunma sanayii çoğu zaman kapalı, yüksek güvenlikli ve girişimcilikten uzak bir alan gibi algılanır. Oysa Türkiye örneğinde savunma sanayii, yüksek teknoloji girişimciliği için en güçlü hızlandırıcılardan biri haline gelmiştir.

- Bugün savunma ekosistemi;
- Donanım-yazılım entegrasyonu,
- Sistem mühendisliği,
- Yapay zekâ ve otonom teknolojiler gibi alanlarda genç girişimler için benzersiz bir öğrenme ve ölçeklenme ortamı sunmaktadır.

MİLGEM, İHA-SİHA platformları ya da elektronik harp çözümleri yalnızca büyük ana yüklenicilerin başarısı değildir. Bu projeler etrafında büyüyen KOBİ'ler, start-uplar ve genç mühendis ekipleri, savunma sanayiini bir "okul" ve aynı zamanda bir girişimcilik laboratuvarı haline getirmiştir. Bu yönüyle savunma sanayii, sonuç üreten bir sektör olmanın ötesinde; geleceğin teknoloji girişimcilerini yetiştiren bir ekosistem işlevi görmektedir.

İKİLİ KULLANIM (DUAL-USE) | GİRİŞİMCİLİKTE YENİ OYUN ALANI

İnovasyonun sürdürülebilirliği, geliştirilen teknolojinin tek bir pazara hapsolmamasıyla mümkündür. İkili kullanım yaklaşımı, tam da bu noktada girişimcilik için yeni bir rota açar.

Askerî ihtiyaçlar için geliştirilen bir teknoloji;

- Tarımda verim artışına
- Enerjide verimlilik ve depolamaya,
- Sağlıkta erken teşhis ve uzaktan izlemeye,
- Mobilitede güvenli ve otonom çözümlere dönüşebiliyorsa, gerçek anlamda değer üretir.

Bu durum özellikle genç girişimciler için kritiktir. Çünkü dual-use teknolojiler:

- Daha kısa ticarileşme süresi,
- Hazır müşteri ve referans yapıları,
- Küresel pazarlara erişim potansiyeli sunar.

İNOVASYONUN YENİ AKTÖRLERİ | GENÇLİK VE DERİN TEKNOLOJİ

Derin teknoloji alanlarında başarı, yalnızca bütçe büyüklüğüyle değil; yetkin insan kaynağı ve cesur denemelerle mümkündür. Yarı iletkenler, yapay zekâ, kuantum teknolojileri ve ileri malzemeler; gençlerin hem akademik hem girişimci kimlikleriyle öne çıkabileceği alanlardır.

Bu noktada üniversitelerin rolü değişmektedir. Üniversiteler artık yalnızca bilgi üreten değil; girişim doğuran, risk alan ve ticarileştiren yapılar olmak zorundadır. Kuluçka merkezleri, hızlandırma programları ve savunma-odaklı girişim destek mekanizmaları bu dönüşümün temel araçlarıdır.

Gençler için mesele yalnızca "iyi bir mühendis olmak" değildir. Asıl mesele, teknolojiyi problem çözme ve değer üretme aracı olarak görebilmektir.

DİJİTAL DÖNÜŞÜM VE YAPAY ZEKÂ | GENÇLER İÇİN DOĞAL ALAN

Yapay zekâ ve dijital teknolojiler, genç kuşak için öğrenilen değil; doğal olarak kullanılan araçlardır. Bu durum Türkiye açısından önemli bir avantajdır. Algoritmik düşünme, veriyle karar alma ve hızlı prototipleme kültürü; genç girişimcilerin doğal refleksleri haline gelmiştir.

Kamu, özel sektör ve savunma sanayii bu potansiyeli doğru yönlendirebildiği ölçüde;

- Daha çevik çözümler,
- Daha düşük maliyetli inovasyon,
- Daha yüksek küresel rekabet gücü elde edilecektir.

Buradaki kritik eşik; veriye erişim, açık mimariler ve deneme-yanılmaya izin veren düzenleyici çerçevelerdir.

SONUÇ | GENÇLİK, GİRİŞİMCİLİK VE DUAL-USE

Stratejik dönüşüm artık yalnızca kurumların değil; bir neslin meselesidir. Türkiye, savunma sanayiinde kazandığı yetkinliği inovasyon ve girişimcilik üzerinden sivil ekonomiye taşıyabildiği ölçüde kalıcı bir sıçrama yapacaktır.

Bu yeni rotanın temel bileşenleri açıktır:

- İkili kullanım (dual-use) odaklı teknoloji politikaları
- Genç girişimcileri merkeze alan inovasyon ekosistemi
- Derin teknolojiye yönelen Ar-Ge ve finansman modelleri
- İnsan merkezli, öğrenen ve cesaretlendiren kurumlar

Savunma sanayii bir son durak değil; gençler için küresel ölçekte oyun kurabilecekleri bir başlangıç noktasıdır.

Yok Mu İnce Belli Bardakta Çay İçmek İsteyen?

Adorno şöyle yazar:

Kültür endüstrisi, müşterilerinin kasten ve tepeden bütünleştirilmesidir. Binlerce yıl boyunca birbirinden ayrılmış yüksek ve düşük kültür alanlarını da birleşmeye zorlar-her ikisinin zararına olacak şekilde.

Theodor Adorno, Kültür Endüstrisi kitabının otuz üçüncü sayfasında kendine ithafen böyle bir seslenişte bulunur. Çünkü o kitle kültürünün biricik olan insanların büyük bir kitle olarak bütünleştirildiği ve bu büyük kitlenin tüketim ile yönlendirilebildiği inancındadır. Yazının temel motivasyonu, Adorno'nun inancından yıllar sonra bile yaşadığımız dünyaya bakıldığında durumun pek de değişmediğini görmek kaygısıdır.

Kökleri ortalama milattan önce dördüncü yüzyıla dayanan kentler, tarihsel süreç içerisinde değişmiş, sınırları genişlemiş daha da önemli ise kültürlerle yoğrulmuştur. Nüfusun büyük kesimine kapılarını açan kentler ekonomik, siyasi, sosyal amaçlarla ve belirli kurallarla topluca yaşanan karmaşık yapılardır. Fakat kent bütün unsurlarıyla birlikte pek çok kamusal mekândan müteşekkildir. Çeşitli kamusal mekân parçalarından oluşan büyük yap-boz tahtası olarak da betimlenebilir. Bu yap-boz parçalarının her biri kültür, sanat, estetik ve tarihle yoğrularak kentlere biricik dokular kazandırır. Her bir parça ilmek ilmek anılar ve hikayelerle dokunarak özgün izler, kimlikler yansıtır.

Bu bağlamda bir zamanlar mihenk taşı niteliği taşıyan parçalardan biri ise kahvehanelerdir. Kahvehaneler, Batı ve Doğu kültürlerinde gelişim ve özellik açısından farklılıklar taşırken Anadolu Coğrafyasında, gündelik hayatın ve sosyal yaşamın en önemli kamusal mekânı, zaman zaman da kamusal alanı olarak ön plana çıkmıştır. Osmanlı Döneminde erkek nüfusun en fazla rağbet gösterdiği eğlence mekânı olan kahvehaneler, 19. Yüzyılda gazetenin ilk kahvehanelerde yaygınlaşmasıyla birlikte kamusal alanın da kilit mekânı haline gelmiştir. Özgün hikayeleriyle kimlikler kazanan kahvehaneler, savaş dönemlerinde gerek planlama sürecine ev sahibi olmuş gerekse cephanelik olarak kullanılmıştır. Bazen siyasetin gidişine yön verecek tartışmalara ev sahipliği yapmış; gerektiğinde istihbarat faaliyetlerinde kullanılmıştır. Osmanlı'nın son dönemlerinde askeri okul öğrencilerine toplanma alanı işlevini yerine getirirken, 1900'lerin başındaki fikir akımlarının hararetli tartışmalarına da kucak açmıştır. Millî Mücadele döneminde haberleşme ve örgütlenme işlevini gören kahvehaneler, Yeni Türk Devleti'nin kuruluşundan sonra da varlıklarını döneme uyarlamışlardır. Kırsaldan kente göçün yoğunlaştığı elliler de memleket kahvehaneleri hemşerilik hukukun parçası olarak hizmet sunmuştur. 1970-1980 arasında ise ülke ikliminden nasiplenen kahvehaneler sağ ve sol ideoloji yapılanmalarının karargahları olma görevini üstlenmişlerdir. Tarih ilerledikçe kahvehanelerde tarihe ayak uydurmaya çalışarak kimlikli, dokulu mekânlar olmaya çalışmışlardır. Ancak zamanla kitle kültürü ve kitle kültürünün tüketim biçimlerine direnecek güçleri kalmamıştır.

Tarihsel süreçte çeşitli misyonlara bürünen, ince belli çay bardakları ve tavşan kanı çay ile özdeşleşen kahvehaneler gelinen noktada kitle kültüründen nasiplerini aldılar. Batı'da ortaya çıkışı on beşinci yüzyıla kadar götürülen kitle kültürü, Anadolu Coğrafyasının farklı alanlarına çeşitli dönemlerde nüfuz etti. Kitle kültürü gerçekliğin olumsuz yanlarını perdeleyen, yapay mutluluklar sunan, günün sonunda biriciklikleri yok ederek türdeş topluluklar üreten gündelik yaşam kültürüdür. Kitle kültürü, Frankfurt Okulu'nun ifadesiyle gündelik hayatı makinelerin çarklarından geçirip, menülere türdeş yaşamlar sunan "kültür endüstrisi"dir. Kitle kültürü özgünlüklerin, biricik olmaların önüne geçen, grupları ve sınıfları yok sayan ekonomik ve ideolojik egemenlik aracıdır.

Günümüzde dört bir yanı kuşatan kitle kültürü, kitle iletişim araçlarıyla dünyanın dört bir yanını sarmaktadır. Çeşitli pazarlama teknikleriyle uyuşturucu etki yaratılarak bireyselleşmenin önüne geçilmektedir. Adorno'nun tanımladığı gibi "reklam kültür endüstrisinin yaşam iksiridir." Kitle iletişim kanallarıyla insanlara kurgulanmış yaşam biçimleri sunulmaktadır. Popüler kültür ögelerini toplumda yayarak, kitle kültürünün hakimiyet kurmasına

olanak sağlamaktadır. Amacı kâr elde etmek olan bu süreç bilgiyi, estetiği, özgünlüğü silikleştirmektedir. Nihayetinde ise birbirinin aynısı olan mekanlar, insanlar ve yaşam biçimleri, dolayısıyla ruhsuz bir çağ, yabancılaşmış insanlardan oluşan büyük bir fabrikaya dönmüş dünya inşa edilmektedir.

Haliyle standartlaşan bir fabrikada ise biricik özellikleri olan kahvehaneler, sistemin homojenleştirici dişlileri arasında eriyip gitmiştir. Bu büyük endüstriyel yapılanmada kahvehaneleri, ikinci ve üçüncü nesil kahveciler yap-boz tahtasından silmiştir. İkinci nesil kahveciler kurumsal kimliklerle markalaşarak sokak ve alışveriş merkezlerinde kolay ulaşılabilir yani hızlı yaşamın bir parçası olarak yayılmışlardır. Üçüncü nesil kahveciler ise kendilerine mekân olarak sokak ve park gibi yerleri seçmişlerdir. İkinci nesil kahvecilere oranla daha butik ve eşsiz olma kaygısıyla ortaya çıkmış olsalar da kitle kültürünün parçası olmaktan kaçamamışlardır.

Nüfusun büyük kısmının kentlerde yaşadığı günümüzde sabahlar artık bir kahvecide başlamaktadır. Hayatın hızlı akışı içerisinde standartlaşan insanlar, buldukları ilk kahveciden ellerinde bir bardak kahvesiyle çıkarak günün akışı içerisinde kaybolmaktadırlar. Etkili reklam ve pazarlama stratejileri, bireylere seri üretimin dışında kalmanın, onları toplumsal bağlardan koparacağı ve kitlenin dışında yalnızlaştıracağı düşüncesini sistematik biçimde empoze etmektedir. Bu şekilde birey, "farklı" olma arzusunu dahi kitlesel tüketim mantığı içinde gerçekleştirmektedir. Kitlenin dışında kalma talebinde olan bireylere sunulan özgünlük iddiası dahi, aslında endüstrinin sunduğu seçenekler arasında yapılmış kontrollü bir tercihten ibaret hale gelmektedir. Sonuç olarak kültür endüstrisi, farklılık söylemini kullanarak bile bireyi kitle kültürünün çeperlerinde tutmayı başarmaktadır.

Kahvehaneler ekseriyetle kapılarını erkeklere açması sebebiyle ikinci ve üçüncü nesil kahvecilere göre daha dışlayıcı olsalar da kahvehaneler toplumsallaşma ve iletişim bakımından kahvecilerden daha sıcak ve kültürle dokunmuş yapı sunmaktadır. Kahveciler çoğunlukla kahve alıp çıkılan, oturulduğu takdirde de toplumsallaşması sınırlı olan mekânlardır. İnsanlara hizmet sunup karşılığında para alarak sistemin işlemesini sağlayan salt kamusal mekân misyonu görürler. Ancak kitle kültürüyle dönüşmeden önce kahvehanelerde öncelikli amaç muhabbeti tesis etmektir. Nitekim Marmara Kıraathanesi örneği, kahvecilerin aslında bireyleri kitlenin bir parçası haline getirirken yalnızlaştırıldığını, dokusu olan mekanların nasıl ruhsuzlaştırıldığını dramatik olarak ortaya çıkarmaktadır.

Kahvehane kültürünün son örneklerinden olan Marmara Kıraathanesi yazar, edebiyatçı, akademisyen, gazeteci, öğrenci gibi çeşitli gruplardan bireylere kapısını açan, içerisinde kahvesini alıp, bilgisayarını fişe takarak başını gömen yalnızlık yerine, kamusal alanını yaratan kültürün mekânı olmuştur. Bireyleri, müşteriden ziyade hikayeleri ve değerleri olan biricik bireyler olarak kucaklamış, nevi şahsına münhasır bir mekân olarak hafızalarda yer edinmiştir. Yani kitlelere değil bireylere kapısını aralamıştır. Pek çok insanın kitleden ayrı düşmemek için adını telaffuz ederken hata yapmama kaygısıyla gerildiği kahvelerden sunmak yerine, ince belli çay bardaklarıyla muhabbete kapı açmıştır. Günümüzdeki kahvecileri düşündüğümüzde ne siyaset ve ekonominin ne de edebiyat, sanat ve kültürün topluca konuşulabildiği, bireyleri müdavime döndürecek bir kahveci bulmak pek de mümkün görünmemektedir.

Günümüzde zaman ve mekânın kitle kültürüyle dönüşümünde Marmara Kıraathanesi belki çok basit bir örnek olabilir. Fakat kültür endüstrisi, kendince sıradan görünen mekânları bile dönüştürerek onları tüketim zincirinin halkasına eklemekte mahirdir. Bu nedenle Marmara Kıraathanesi gibi hafızalara işleyen örnekler yalnızca nostaljik birer hatıra olmaktan ziyade, kitle kültürünün tekdüzeleştirme gücüne karşı verilebilecek naif motiflerdir. Kamusal mekânın özgünlüğünü koruyan benzer alanlar, bireylerin kitlenin homojenleştirici etkisine karşı kendilerine ait hikâyeler, anılar ve ilişkiler kurmasına imkân tanır.

Bugün kahvehanelerin yerini alan kahveciler, hız çağının taleplerini karşılamak için ayakta kalabilirken, toplumun ruhunu besleyen, tartışmayı, sohbeti ve ortak hafızayı diri tutan nitelikleri yitirmektedir. Haliyle hafızalarda da yer edinememektedirler. Hemen her gün uğranılmasına rağmen kapanıp yerine yeni bir işletme açılan kahvecinin fark edilmemesi de normal karşılanmaktadır. Oysa kentler, yalnızca binalardan ve yollardan ibaret değildir; onları yaşanabilir kılan, geçmişin dokularını geleceğe taşıyan kamusal mekânlardır. Bu bağlamda Marmara Kıraathanesi gibi örnekler bize, kitle kültürünün dayattığı tekdüzeliğin ötesinde bir "birlikte yaşama" ihtimalini hatırlatmaktadır.

Sonuç olarak mesele yalnızca kahve içmek ya da çay yudumlamak değildir; mesele, kamusal mekânların kimliğini koruyup koruyamayacağıdır. İnce belli bardakta çay içmenin özlemi, aslında bir dönemin kültürel zenginliğine, farklılıkların bir aradalığına ve toplumsal muhabbetin sıcaklığına duyulan özlemdir. Tanpınar'ın da dediği gibi zaman ve mekân insanla mevcuttur..

Sanatın Evrensel Dili

İnsanlar farklı coğrafyada yaşar ve farklı diller konuşur. Hepimizin dünyayı algılama biçimi farklıdır. Farklı anlamlandırır ve yorumlarız. Ancak bu farklılıklar, insanın duygularını, düşüncelerini, hayallerini ve kendini ifade etme biçiminin de ötesinde ortak bir paydada buluşturur. Sanat bu ortak paydada doğan ve insanları birbirine yaklaştıran ifadelerden birisidir. Bir sanat eserini anlamak için sanatçının konuştuğu dili bilmek ya da bir müziğin duyusunu hissetmek için aynı geçmişi paylaşmak gerekmez. Çünkü sanat, insanların kelimelere ihtiyaç duymadan doğrudan duygularına seslenebilir.

Sanatın evrenselliği, her insanın bir eseri aynı şekilde anlaması ve yorumlaması demek değildir. Aynı eser bir insan da huzur bulurken başka bir insan da yalnızlık hissedebilir. Farklı insanlarda farklı duygular uyandırabilir. Sanatın ortak dili, insanları tek bir duyguda, düşüncede birleştirmekten ziyade farklı deneyimler arasında bir iletişim kurar. Önemli olan aynı şeyi görmek, hissetmek değil, aynı eser aracılığıyla kendi dünyasıyla bağ kurabilmesidir.

İnci Küpeli Kız *Johannes Vermeer*

Resim sanatının farklı dönemlerinde de benzer bir iletişim gücü ortaya çıkar. Johannes Vermeer'in İnci Küpeli Kız tablosu, sadece ait olduğu dönemde değil günümüzde de insanların ilgisini çekmeye, yorumlamaya ve esinlenmelerine devam eder. Aradan geçen binlerce yıla rağmen bu eserlerle kurduğumuz ilişki, sanatın geçmişle bugün arasında bir köprü kurabildiğini gösterir.

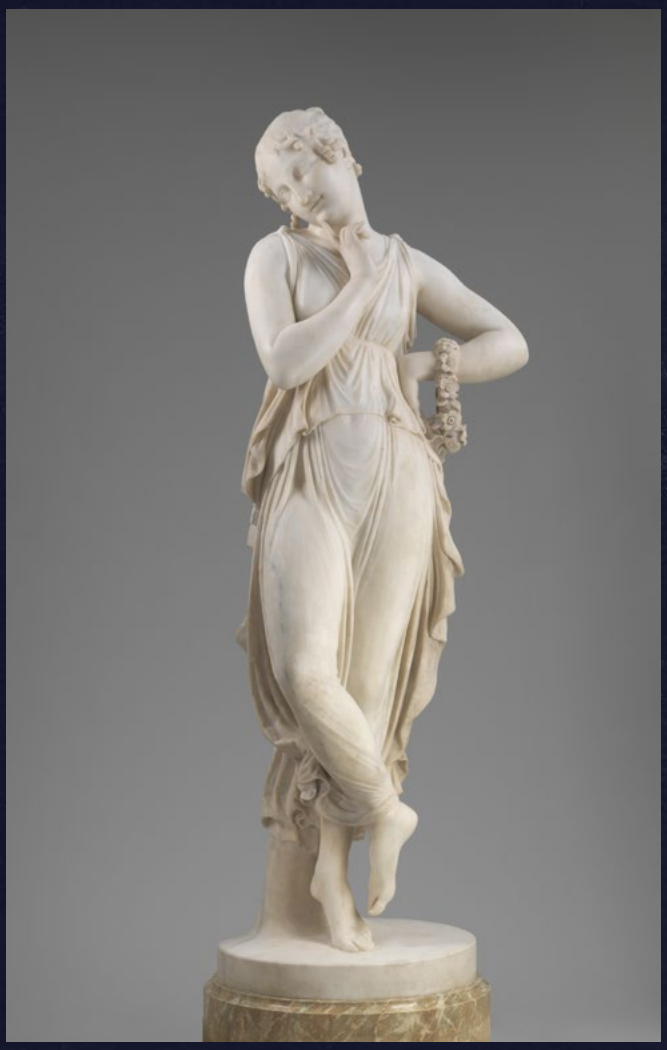
Sanatın ortak dili yalnızca resimle sınırlı değildir. Müzik, tiyatro, sinema, dans, heykelde de insan duygularını ve deneyimlerini farklı biçimde ifade edebilir. Başkalarını anlamamıza yardımcı olabilir.

Sanat, dünyadaki herkesin aynı dili konuşmasını sağlamaz ancak insanların birbirini anlaması için yeni yollar açar. Sanatın evrenselliği de tam olarak burada önem kazanır. Farklılıkları silmeden insanlar arasında ortak bir anlayış geliştirebilmek, kişisel deneyimleriyle yeni bağlar kurmasına da imkan tanır. Bir sanat eserine baktığımızda yalnızca estetik bir anlayışla değil, başka bir insanın dünyayı algılama biçimiyle de karşılaşırız. Dolayısıyla bir sanat eserin karşısında duyduğumuz his, kelimelerle anlatamadığımız bir deneyimi görünür hale getirir.

Belki de sanatın en evrensel yanı, herkese aynı şeyi anlatması değil, herkesle bir şey konuşabilmesidir. Çünkü sanat, insan olmanın ortak yönlerini hatırlatırken her insanın kendine özgü dünyasında da yer açar.

Diller değişir, sınırlar çizilir ve zaman geçer ancak insanın anlatma, anlama ve başkalarıyla bağ kurma ihtiyacı varlığını sürdürür.

Sanat, bu ihtiyacın kuşaklar ve coğrafyalar boyunca yaşamaya devam eden en güçlü ifadelerden birisidir.

Dancer with Finger on Chin *Antonio Canova*

GENÇLİK 2.0: Türkiye'de Genç Olmak: Beta Sürüm mü, Güncel Versiyonu Yazmak mı?

Dur. Bu yazıyı okumadan önce gerçekten dur. Çünkü bu topraklarda genç olmak hiçbir zaman sıradan olmadı. Telefonu ters çevir. Bildirimleri sustur. Bu yazı ekonomi hakkında değil sadece. Yapay zekâ hakkında da değil. Gitmek–kalmak tartışması hiç değil. Bu yazı bir karar hakkında. 21.yüzyılda genç olmak ne demek? Ve daha önemlisi: Türkiye'de genç olmak ne demek? Çünkü bazı coğrafyalarda gençlik bir dönemdir. Bu topraklarda ise bir sorumluluk. Ve bu sorumluluk her nesle aynı soruyu sorar: Hazır mısın?

BEKLENTİ ÇAĞI

Bir arkadaşım anlatıyor. İK sormuş: — Beklentiniz nedir? Başlamış saymaya aday: — Araba olsun. — Ev kirası şirketten. — Maaş dolar bazlı... İK müdürü sakin: — Size Boğaz'da villa verelim, bir de şirket helikopteri ayarlayalım mı? — Şaka yapıyorsunuz! — Önce siz başladınız. Gülüyoruz. Ama hikâye tam burada başlıyor. Beklenti çağında yaşıyoruz. Hız istiyoruz. Sonuç istiyoruz. Ama sürece sabır ve mücadele göstermek istemiyoruz. Onlarla aramız mesafeli.

TÜRKİYE'DE GENÇ OLMAK: BİR YAZILIM DENEYİMİ

Türkiye'de genç olmak artık bir ruh hali değil. Bir yazılım deneyimi. Her sabah yeni bir sürüm yükleniyor: Ekonomi 2.3, Yapay Zekâ 5.0, Gelecek Kaygısı Pro Max, Varoluş Sorgusu Ultra, Telefonun şarjı %40.Ama gelecek %120 hızla geliyor. Ve bazen ekranın köşesinde bir mesaj beliriyor: "Gelecek yüklenemedi. Bu bir çöküş değil. Bu bir geçiş. Geçiş dönemleri yorucudur. Âmâ netleştirelim: Bu kuşak yorgun değil. Bu kuşak farkında.

Bu topraklarda genç olmak hiçbir zaman kolay olmadı. Malazgirt'te gençler vardı. İstanbul surlarında gençler vardı. İstiklal Harbi'nde gençler vardı. Bugün savaş alanı değişti. Top yok. Algoritma var. Kılıç yok. Kod var. Ve bu kez mesele bir toprağı değil, bir sistemi yönetmek.

ÇOKLU KAYGI MARATONU

Türkiye'de genç olmak bir spor dalı. Adı: Çoklu Kaygı Maratonu. Sabah dolar kuru. Öğlen yapay zekâ. Akşam yurt dışı ihtimali. Gece varoluş sorusu: "Ben burada ne yapıyorum?" "Bu CV ile nereye kadar? "Emek karşılık bulur mu? "Burada büyüyebilir miyim? Eskiden gelecek uzaktı. Şimdi bildirim olarak geliyor. Twitter'da kriz. Instagram'da başarı. LinkedIn'de 23 yaşında CEO. YouTube'da 18 yaşında girişimci. Genç diyor ki: "Ben neden hâlâ başlangıç çizgisindeyim? Bu zayıflık değil. Aşırı farkındalık. Gençler korkmuyor. Belirsizlikten yoruluyor. Sorun teknoloji değil. Sorun öngörülebilirlik eksikliği.

SAYILAR NE DİYOR?

Türkiye'nin nüfusunun yaklaşık üçte biri 30 yaş altı. Bu, Avrupa'nın yaşlanan demografisine kıyasla stratejik bir avantajdır. Dünya Ekonomik Forumu'na göre önümüzdeki beş yılda mesleklerin önemli bir kısmı dönüşecek. Âmâ aynı rapor şunu söylüyor: Yeni becerilerle donatılan gençler için yeni alanlar açılacak. Yani mesele şu değil: "Meslekler bitiyor mu? Asıl soru şu: Biz gençleri yeni oyuna hazırlıyor muyuz?

Z KUŞAĞI DEPRESİF DEĞİL, VERİ OKUYOR

Sabah uyandığında genç şunu görüyor: Genç işsizlik oranı yüksek, Küresel rekabet sert, Yapay zekâ hızlanıyor. Bir de aile grubu mesajı: "Biz sizin yaşınızdayken..." Buna gelecek yorgunluğu diyoruz. Ama dürüst olalım: Bu kuşak depresif değil. Bu kuşak veri okuyor.

DEİZM TARTIŞMASI: İNANÇ KRİZİ Mİ, GÜVEN KRİZİ Mİ?

Evet, gençler sorguluyor. Çünkü bilgi çağında büyüdüler. Çünkü öyle" demek yetmiyor. Gençler tutarsızlığı sorguluyor. Bu bir çöküş değil. Bu zihinsel olgunlaşma. Sorgulayan genç tehlikeli değildir. Sorgulamayan genç risklidir.

GİTMEK Mİ, GÜÇ İNŞA ETMEK Mİ?

Gençler ülkeyi terk etmek istemez. Belirsizliği terk etmek ister. Kimse romantizm için bavul toplamaz. Öngörülebilirlik için gider. "Burada büyüyebilirim" diyorsa kalır. "Burada idare ederim" diyorsa gider. Mesele coğrafya değil. Şikâyet mi edeceksin, yoksa kapasite mi inşa edeceksin? Kapasite. Bu bir "potansiyel arayışı. Mesele kapasite inşası.

MEDENİYET SÜREKLİLİĞİ

Bu topraklar sıradan değil. Anadolu Selçukludan Osmanlı'ya, Osmanlı'dan Türkiye Cumhuriyeti'ne uzanan bir devlet aklı var. Bu topraklar krizden düzen çıkardı. Yokluktan sistem kurdu. Savaş sonrası sanayi inşa etti. Bugün yaşadığımız dönem bir yıkım dönemi değil. Bir paradigma değişimi dönemi. Matbaa bir sınavdı. Sanayi devrimi bir sınavdı. Dijitalleşme bir sınavdı. Bugün sınav: veri çağı, algoritma, Yapay zekâ ve veri çağı. Ve bu millet sınavlardan güçlenerek çıkma tecrübesine sahip. Fatih bir çağı kapattı. Mustafa Kemal bir milleti ayağa kaldırdı. Şimdi mesele bir toprağı değil, bir algoritmayı yönetmek. Tarih boyunca sınavı geçen bu millet, veri çağında da kendi kodunu yazabilir.

YENİ GÜÇ DENKLEMİ

21. yüzyılda güç: Toprak değil. Petrol değil. Genç zihin. Yapay zekâ çağında iki tip toplum olacak: Algoritmayı yönetenler. Algoritmanın yönettikleri. Bu retorik değil. Ekonomik gerçeklik. Türkiye'nin asıl rezervi yer altı değil; Yer üstü zekâsıdır.

ALGORİTMİK EŞİK ÇAĞI

Biz bir kriz döneminde değiliz. Bir algoritmik eşik çağındayız. Bu çağın özelliği şu: Belirsizlik geçici değil, yapısal. Rekabet yerel değil, küresel. Güç fiziksel değil, bilişsel. Artık mesele kaynaklara sahip olmak değil; veriyi anlamlandırabilmek. Bu çağda avantaj nüfus değil; nitelikli genç nüfus. Ve Türkiye tam bu eşiğin üzerinde duruyor.

UMUT

Hafız-ı Şirazi der ki: "Kaybolan Yusuf döner Kenan'a bir gün; gam yeme." Her geçiş sancılıdır. Ama kalıcı değildir. Medeniyetler sabırla yükselir. Gençlik çalışarak değer üretir.

HAYAT ASLINDA BİR TERCİH MESELESİDİR

Hayat bazen sandığımız kadar karmaşık değil. Bazen üç yoldan birini seçmekle ilgili. Ya sırtlansındır. Gücünü korkudan üretirsin. Baskıyla yaşarsın. Ezerek yükseldiğini sanırsın. Ya koyunsundur. Sürü nereye giderse oraya. Düşünmeden. Sorgulamadan. Konfor alanında. Ya da Filsinizdir... Fil zekâsı, teknik bilgisi ve gücüyle duruş sergileyen, iyiliğin peşinde olan insansındır. Güçlü ama zalim olmayan. Bilgili ama kibirli olmayan. Hızlı ama yönsüz olmayan. İşte mesele burada başlar.

KARAR ANI: DEVE Mİ, F1 Mİ?

Şimdi asıl meseleye gelelim. Gitmek mi kalmak mı değil. Hazır mısın, değil misin? Bir yavru deve annesine sorar: "Hörgücümüz niye var?" "Susuz kalmamak için. "Toynaklarımız niye geniş?" "Kuma batmamak için." "Boynumuz niye uzun?" "Tehlikeyi uzaktan görmek için." "Peki anne... hayvanat bahçesinde ne işimiz var?" İşte Türkiye'de genç olmanın gerilimi burada. Kapasite var. Ama zemin yanlışsa güç işe yaramaz. Bu çağ bir çöldür. Hızlıdır. Serttir. Öngörülemezdir. Köy yolunda F1 kullanırsan dağılır. Otobanda deveyle gidersen ezilirsin. Sorun araç değil. Strateji.

PEKİ NE YAPMALI?

1. Becerini küresel standartta taşı. Sadece diploma değil; teknik derinlik, yabancı dil, veri okuryazarlığı. Algoritmayı kullanmak değil, anlamak zorundayız.

2. Yerel kal, küresel düşün. Fiziksel olarak burada olabiliriz. Âmâ zihinsel olarak dünyayla rekabet etmeliyiz.

3. Şikâyet enerjisini üretim enerjisine çevir. Sistemi eleştirmek kolay. Sisteme değer katmak zor.

TARİH SEYİRCİ YAZMAZ

Mustafa Kemal Atatürk "Bütün ümidim gençliktedir." dediğinde bir motivasyon bırakmadı. Bir sorumluluk devretti. Bu bir savrulma dönemi değil. Bir sürüm geçişi. Ya beta kalacağız. Ya sistemi güncelleyeceğiz. Bu çağ kimseyi beklemeyecek. Ne tereddüdü. Ne bahaneyi. Ne geç kalmışlığı. Bu çağ hazır olanları büyütür. Ama hazır olmak bir ayrıcalık değil. Bir tercihtir.

Bu topraklarda genç olmak şikâyet etmek değildir. Yük almaktır. Çünkü tarih merhametli değildir. Ama cesarete karşılıksız kalmaz. Bir gün bu dönem de geçecek. Ve geriye tek bir soru kalacak: Zor zamanlarda sen neredeydin? Kenarda mı? Yoksa yükün altında mı? Unutma. Tarih seyirci yazmaz. Ve geleceği yazacak olan da sensin.

Mandrake

Sermet Erkin'i hatırlar mısınız? Benim çocukluğumun kahramanlarından biriydi o. İnsanda hep huzur, hep neşe uyandıran güleç yüzüyle televizyonda göründüğü an ekranın karşısında kilitlenip kalırdım. Sermet Abi, melon şapkasından güvercinler uçurur, havaya attığı mendil parçalarını yakalayıp tek parça yapar, uzun bir sandığa koyduğu güzel bir kızı üç parçaya ayırır ama kapağı açıp tek parça çıkarırdı. Bütün bunları nasıl yapardı? İşte biz hayranı olan çocuklar oturur uzun uzun bunu tartışırdık. Efendim sandığın arka tarafında kapak olabilirdi, kızı o arkadaki kapaktan bize göstermeden dışarı çıkıyordu. Dolayısıyla Sermet Abi boş sandığı kılıçla bölüyordu. Bunları anlattıktan sonra numaranın bütün sırrını çözmüş, akıl küpü şişkinliğiyle bekleyen arkadaşımız: "O zaman kızın başı nasıl oluyor da sürekli orada görünüyor?" sorusu karşısında Hababam Sınıfı'nın deney tüpü patlamış kimya hocasına dönüverir, bütün şişkinliği inerdi.

Sonra biz biraz daha büyümeye başlayınca David Copperfield arz-ı endam etmeye başladı televizyonda. Copperfield'in numaraları Sermet Abi'ninkilere göre daha alengirliydi. Ekranda beliren ışıklar, sandığa konulan kızın kılıç değil hızar ile kesilmesi gibi şeyler. Üç boyutun habercisiydi bunlar. Fakat niye yalan söyleyeyim ben bu ecnebi abimize bir türlü ısınamadım. Kendisinde Sermet Abi'nin sevimliliğinin onda biri yoktu. Sermet Abi kızcağızı kılıç ile keserken bir vahşete tanık olmuyor da oyun oynuyordunuz. Copperfield'inki elinde hızar ile korku filmi gibiydi.

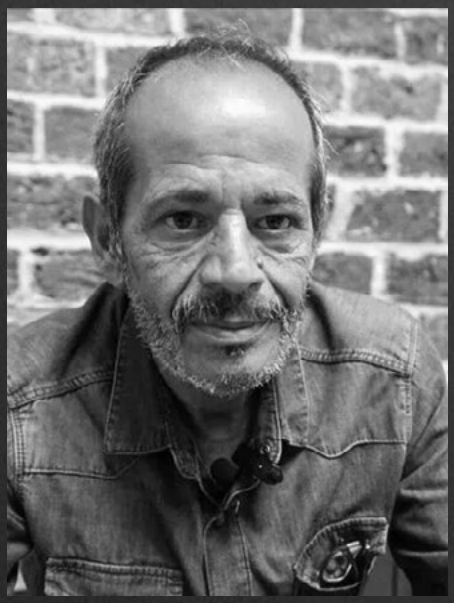
Erol Güngör Ortaokulu'nda okurken okulumuza Mandrake geldi. Bunun nasıl olduğunu şu yaşa geldim anlayabilmiş değilim. Bizimkisi gibi bir Anadolu şehrine, küçücük bir ortaokula sihirbaz gelmesi, uzaydan gelen adamların UFO ile okulun bahçesine inmesi gibi bir şeydi. Derste miydik, teneffüste miydik, hatırlamıyorum. Birileri gelip bizi okulumuzun yan tarafındaki küçük ilkokul binasına götürdü. Derme çatma bir sahne, sahnenin önü hıncahınç çocukla dolu. Mandrake sahnede şapkadan tavşan çıkarmak, mendilleri birleştirmek gibi numaralarını yapıp bizi ağzımız açık bıraktıktan sonra öndeki arkadaşlarımızdan birini sahneye çağırdı. "Şimdi şöyle eğil!" dedi sihirbaz. Arkadaşımızın kıçına beyaz bir file tuttu. "Gıdakla bakalım." dedi. Arkadaşımız gülmeyle gıdaklama arası sesler çıkarırken pıt bir yumurta filenin içine düştü. Mandrake arkadaşımızı yumurtlatmıştı, hepimiz bir yandan katılırcasına gülüyor diğer yandan alkışlıyorduk. "Şimdi senin yüzünü kara çıkardım, bütün arkadaşların sana güldüler. Sen şu borazanı üfle, hepsi yumurtlayacak. Böylelikle senin yüzünü ağartacağım." dedi. Arkadaşım borazanı ağzına götürdüğünde sahiden yumurtlayacağımı düşünüp beklemeye başladım. Borazanı üflemesiyle arkadaşımızın yüzü undan bembeyaz oldu. Mandrake "Gördün mü, yüzünü ağarttım şimdi." diyerek karnımızın gülmekten yırtılmasına sebep oldu bir kez daha.

Sihirbaz deyip geçmeyin evvelce bunun bin bir türlü adı vardı: Tasbaz, şubedebaz, gözbağcı, ayyar, efsunkâr, sihirbaz, mührebaz, yumurtabaz, beyzabaz,... Belki bu kadar farklı adları oluşunun nedeni bu sanatın hayal gücümüze seslenen bir yanı oluşuydu. Zira sihirbaz ile izleyicisi arasında bir gizli anlaşma vardı. Sihirbaz seyircisine onu kandıracağını söylüyor, seyircisi ise hayal gücünün kanatlanması için bu kandırmacaya razı oluyordu. Üç boyutlu teknolojiler en başta hayal gücümüzün kapılarını kapattılar. Hayal gücünün yokluğunun nasıl can sıkıcı bir şey olduğunu görmek için uzağa gitmeyin çocuklarınıza bakıverin yeter.

Bülent Akyürek Kimdir?

Bülent Akyürek, Türk edebiyatının alışılmış kalıplara sığmayan, kendi sesini ve üslubunu erken yaşlardan itibaren kurmuş özgün yazarlarından biridir. 1969 yılında Elazığ'da dünyaya gelen Akyürek, genç yaşta Ankara'ya yerleşmiş; hayatın farklı alanlarında çalışarak edindiği tecrübeleri yazarlık serüveninin önemli bir parçası hâline getirmiştir. On yedi yaşından itibaren romanları yayımlanan yazar, yalnızca edebî üretimiyle değil, keskin gözlem gücü, ironik dili, sert toplumsal eleştirileri ve insanın iç dünyasına yönelen sorgulayıcı bakışıyla da dikkat çekmiştir.

Akyürek'in metinlerinde modern insanın yalnızlığı, inançla hesaplaşması, tüketim toplumunun kuşatıcı etkisi, insanın kendisiyle ve yaşadığı çağla mücadelesi belirgin biçimde hissedilir. Onu farklı kılan yönlerden biri de, okurla mesafeli ve süslü bir edebiyat dili kurmak yerine, doğrudan, sarsıcı ve yer yer meydan okuyucu bir anlatımı tercih etmesidir. Bu nedenle Bülent Akyürek, yalnızca roman yazan bir isim değil; aynı zamanda kendi çağının insanına ayna tutan, rahatsız eden, düşündüren ve okuru konfor alanından çıkaran bir yazar olarak değerlendirilmelidir.

Uzun bir edebî sükûtun ardından gelen Satılık Adam, Bülent Akyürek'in özgün kalemini yeniden dirilten; fani yolculuğunu tamamlamadan evvel, okura ve edebiyata bıraktığı son büyük emanetlerden biri olarak okunmalıdır.

Eserleri: Çöldeki Penguen (1998), İtin Biri (2000), ...Ve Tanrı Ağladı (2004), Kadınlar Üzerine Ahmet Abi'nin Gözünden Kaçanlar (2005), Boş Laflar Antolojisi (2005), Yılgın Türkler (2006), Seviyordum Söyleyemedim (2007), Zamanın Efendisi (2008), İçinizdeki Öküze Oha Deyin! (2008), Yağmur Getiren Fırtına (2009), Öğlen Namazına Nasıl Kalkılır? (2009), Mavi Marmara Risalesi (2010), Güzel ve Etkili Susma Sanatı (2012), Cinnetim Cennetimdir (2013), Felsefeden Acil Çıkış (2014) ve Satılık Adam (2025)

Satılık Adam: Kendini Satmadan Yaşamanın Ağır Bedeli

Bazı kitaplar vardır; okurun eline bir hikâye vermez, bir ayna bırakır. O aynaya bakmak kolay değildir. Çünkü orada yalnızca roman kişilerini değil, insanın kendi suskunluklarını, kendi kabullerini, kendi küçük teslimiyetlerini görmesi mümkündür. Bülent Akyürek'in Satılık Adam romanı da böyle bir metin. Okurunu rahatlatmak, avutmak ya da edebî bir seyir zevkiyle oyalamak gibi bir derdi yok. Aksine, insanı rahatsız eden, yerinden eden, "ben hangi noktada kendimden vazgeçtim?" sorusuyla baş başa bırakan bir roman.

Bülent Akyürek, Türk edebiyatında kendine mahsus bir damar açmış yazarlardandır. Onun yazarlığında edebiyat, süslenmiş cümlelerden oluşan zarif bir vitrin değil; insanın çağla, düzenle, konforla, inançla, kibirle ve kendi benliğiyle giriştiği sert bir hesaplaşma alanıdır. Akyürek'in dili kimi zaman sokaktan, kimi zaman yalnızlıktan, kimi zaman öfkeden, kimi zaman da derin bir iç kırılmadan beslenir. Bu yüzden onun metinlerinde cümleler yalnızca okunmaz; çoğu zaman okurun zihnine takılır, döner, tekrar okunmak ister. Çünkü Akyürek'in cümlesi, anlamını hemen teslim eden bir cümle değildir. Biraz beklemek, biraz susmak, biraz da içinden geçmesine izin vermek gerekir.

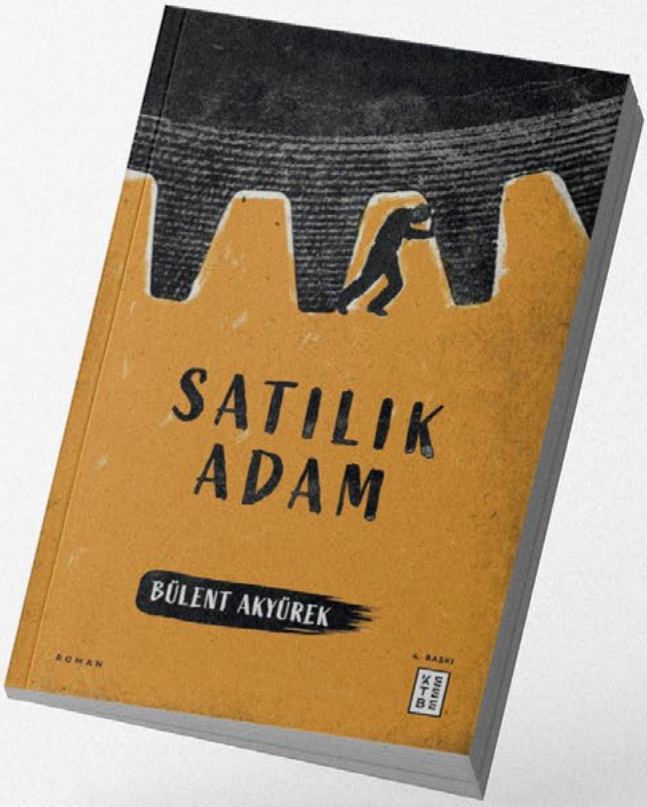
Satılık Adam, yazarı tarafından da birçok kes ifade ettiği üzere yirmi beş yıla yayılan bir yazı emeğinin, uzun bir iç birikimin ve ağır bir yaşantı tortusunun romanı olarak okunmalıdır. Kitabın merkezinde ilk bakışta "satılık adam" vardır; ancak roman ilerledikçe görülür ki bu metin tek bir karakterin etrafında dönen klasik bir anlatı değildir. Cumali, Raşit Bey, Deli Behiye, Dert Babası, Fehmi Bey, Uşak ve daha birçok kişi romanın yalnızca yan unsurları değil, ayrı ayrı bir dünyanın taşıyıcılarıdır. Her biri kendi yarası, kendi savruluşu, kendi hakikati ve kendi bozuluşu ile anlatıya katılır. Bu yönüyle Satılık Adam, tek kahramanlı bir roman olmaktan çıkar; insanın farklı hâllerini, düşüşlerini ve direnme biçimlerini gösteren geniş bir varoluş tablosuna dönüşür.

Romanın asıl gücü, sorduğu sorunun basit görünmesine rağmen son derece ağır oluşundadır: İnsan kendini ne zaman satmış sayılır? Bu soru, ilk bakışta para, çıkar, makam veya maddi kazanç üzerinden cevaplanabilecek gibi görünür. Oysa Akyürek'in romanında satılmak, bedensel ya da ekonomik bir pazarlık olmanın ötesinde bize başka bir gerçekliği sunmaktadır. Akyürek'in belirttiği gibi insan bazen susarak satılır, bazen itiraz etmeyerek, bazen kendisine dayatılan hayatı "başka çarem yoktu" diye kabullenerek, bazen de küçük menfaatler, küçük korkular, küçük konforlar uğruna iradesinden, vicdanından ve haysiyetinden vazgeçerek.

Bu nedenle Satılık Adam, modern insanın en görünmez esaret biçimlerini sorgulayan bir romandır. Günümüz insanı çoğu zaman kendisini özgür zanneder; çünkü seçim yapabildiğini düşünür. Ne yiyeceğine, ne giyeceğine, nerede çalışacağına, nasıl görüneceğine, hangi kelimelerle kendini ifade edeceğine karar verdiğini sanır. Oysa romanın temel itirazı tam da burada başlar. Akyürek'e göre modern insan, çoğu zaman seçtikleriyle değil, seçmek zorunda bırakıldıklarıyla kuşatılmıştır. Konfor, özgürlüğün yerine geçirilmiş; tüketim, varoluşun ölçüsü hâline getirilmiş; başarı, insan değerinin tek terazisi yapılmıştır. Böyle bir dünyada satılmamak ahlaki bir tercih değildir, neredeyse varoluşsal bir direniştir.

Romanın dikkat çekici taraflarından biri de, "satılmamak" fikrini büyük kahramanlık jestleriyle değil, gündelik hayatın içinde, insanın en sıradan kabulleri üzerinden tartışmasıdır. Çünkü insan çoğu zaman büyük ihanetlerle değil, küçük vazgeçişlerle eksilir. Bir gün susar, ertesi gün alışır, sonra kabullenir, en sonunda da kendi suskunluğuna bir mazeret bulur. İşte romanın rahatsız edici tarafı buradadır. Kötülüğü yapanların değil, ona sessiz kalanların da büyüttüğünü hatırlatır. Haksızlık karşısında susan dilsiz şeytanları resmeder ve böylece okuru, roman kişilerini yargılayan güvenli bir konumdan çıkarır ve onu doğrudan meselenin içine yerleştirir.

Satılık Adam'ın dili yoğun, zaman zaman ağır, yer yer aforizmaya yaklaşan bir yapıya sahiptir. Bu durum romanı hızlı okunan bir metin olmaktan uzaklaştırır. Hatta bazı okurlar için anlatının yavaş ilerlemesi, yoğun karakter kadrosu ve düşünsel yükü yorucu olabilir. Roman, sürprizli olay örgüsü arayan, hızlı akan, kolay çözülen bir metin bekleyen okur için sabır isteyen bir yapıdadır. Fakat bu yavaşlık, romanın kusuru olmaktan çok bilinçli bir tercihi gibi görünür. Çünkü Akyürek, okurun sayfaları tüketmesini değil, cümlelerin içinde durmasını ister. Onun derdi "ne olacak?" merakı değil, "bu bana ne söylüyor?" sorusudur.

Bununla birlikte romanın eleştirilebilecek yönleri de yok değildir. Çok karakterli yapı, kimi yerlerde anlatının merkezini dağıtmakta; bazı bölümler roman bütünlüğü içinde bağımsız bir hikâye veya deneme parçası gibi durabilmekte, okucuyu yormakta ve romanın ağır ilerlemesine sebep olabilmektedir. Özellikle sonlara doğru yoğunlaşan düşünsel yük, zaman zaman olay örgüsünün önüne geçer. Akyürek'in Dünya klasiklerine girecek bir kitap yazma isteği neticesinde ortaya çıkan güçlü cümle kurma arzusu bazı sayfalarda romanın doğal akışını keserek metni daha çok fikir metnine yaklaştırır. Ancak bu durum, kitabın genel etkisini ortadan kaldırmaz. Aksine, Satılık Adam'ı sıradan bir romandan ayıran şey de biraz budur: Bu kitap anlatmakla yetinmez, hüküm verir; karakter kurmaz, okurla tartışır; bir dünya inşa etmez, mevcut dünyayı mahkemeye çağırır.

Romanda insanın yalnızlığı da önemli bir damar olarak belirir. Fakat bu yalnızlık yalnızca bireysel bir hüzün değildir. Daha çok, çağın ortasında kendine ait kalmaya çalışan insanın yalnızlığıdır. Herkesin bir şekilde düzene eklemlendiği, susarak yaşadığı, uyum sağlayarak ayakta kaldığı bir dünyada, itiraz eden insan kaçınılmaz olarak yalnızlaşır. Bu yalnızlık bazen bir çöküş, bazen bir arınma, bazen de bir direnme biçimidir. Akyürek'in romanında insan, kalabalıkların içinde değil; kendi vicdanıyla baş başa kaldığında asıl sınavını verir.

Kitabın en çarpıcı tarafı, okura hazır bir anlam dayatmamasıdır. Her okur, romanda kendi yarasına, kendi suskunluğuna, kendi vazgeçişine göre bir kapı bulabilir. Kimisi romanda kapitalist düzenin eleştirisini görür; kimisi insanın iç hesaplaşmasını; kimisi modern çağın yalnızlığını; kimisi de inancın, haysiyetin ve iradenin sınandığı bir varoluş mücadelesini. Bu çok katmanlı yapı, romanın değerini artıran önemli unsurlardan biridir.

Sonuç olarak Satılık Adam, yalnızca Bülent Akyürek'in uzun yıllara yayılan yazarlık serüveninin son büyük hamlelerinden biri değil; aynı zamanda modern insanın ahlaki ve ruhsal çözülüşüne yöneltilmiş sert bir edebî itirazdır. Kitap, okuruna kolay bir okuma deneyimi vadetmez. Roman, rdebiyattan olay, estetik ve anlatı arayanların değil, sarsıntı, yüzleşme ve hakikat arayanların tercih edeceği güçlü bir metindir.

Bir yaşantının savrulan külleri arasında yazılmış bu roman, en sonunda insanın değerini, özgürlüğünü ve haysiyetini yeniden düşünmeye çağırır. Çünkü bazı insanlar yaşarken anlaşılmaz; bazı kitaplar da okunduktan sonra değil, insanın içine çöktükten sonra konuşmaya başlar. Satılık Adam da böyle bir kitap: Bitince kapanmayan, okurun içinde devam eden, insanın kendi hayatına dönüp "ben nerede sustum, nerede eksildim, nerede satıldım?" diye sormasına neden olan ağır ve sahici bir roman.

b/akış

Söz bizde,
akış sende!

b/akış

Söz bizde,
akış sende!

TÜRKİYE
GENÇLİK KULÜPLERİ
KONFEDERASYONU